

50 jaar op eigen wijze

**H. Antonius
1961 - 2011**

Herinneringsboek Antoniusparochie

Parochie H. Antonius van Padua, Boshuizerlaan te Leiden,
opgericht 8 oktober 1961

Colofon:

Dit boek is een uitgave van het Kerkbestuur Parochie
Lam Gods, Leiden, www.lamgodsleiden.nl.
Vormgeving: Grafisch bureau Versteegen Vormgeving, Leiden
Druk: De Bink, Leiden
Oplage: 450 exemplaren
Datum: 1 oktober 2011

Bronnen:

- Archieven Antoniusparochie Leiden, nu beheerd door de
Lam Gods parochie - Leiden
- diverse privé-archieven van (oud-) parochianen

Fotoverantwoording:

Afbeelding op voorzijde:

- Viering op 24 juni 2001 bij het 40-jarig bestaan van de parochie.
Voorgangers waren pater Fons Walters smm en pastoraal werker
Henk de Groot. Zichtbaar bij de communicanten is oud-pastoor
Bokke Douma ofm. De standaard met de bijbel is vervaardigd
door parochiaan Ko Zonneveld.
- Voorzijde kerkgebouw in de jaren zeventig.

Afbeelding op het schutblad:

- Deel voorzijde gedenkboek 1961-1986
- Detail Antoniusstola, geborduurd in 2002

Afbeelding op het titelblad:

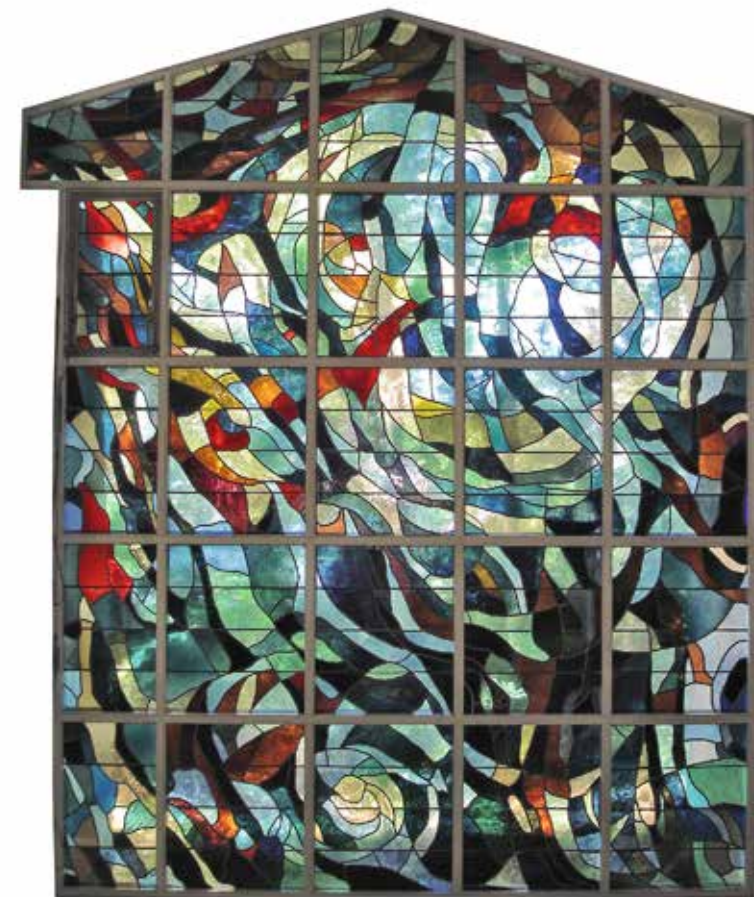
- het grote "Paulusraam" naast het priesterkoor in de kerk. Meer
informatie is te vinden op pagina 59.

Afbeelding op de achterzijde:

- kaart van Leiden Zuid West d.d. 8 oktober 1961 om de
afsplitsing van de Antoniusparochie op die dag van de
Leonardusparochie te markeren.
- vlag ontworpen door parochiaan Carel Bruens vanwege het
Antoniusfeest op 9 oktober 2011

Panoramafoto op pagina 56-57: Regionaal Archief Leiden

*Overname van teksten en foto's uit dit boek
mag alleen na toestemming van de uitgever.*

Inhoudsopgave

Woord vooraf	7
1. Op eigen benen (1959 - 1967)	8
2. Emancipatie van herders en schapen (1968 – 1980)	12
3. Er mag gevierd worden (1981-1990)	18
4. Samen verder (1990 – heden)	22
5. Leken aan de macht	30
6. Ontmoeting vroeger en nu	34
7. De pastorie en haar bewoners	38
8. Veranderingen aan en in de kerk	44
9. Werkgroepen – liturgie en woord&gebed	50
10. Collectantencollege en het koor	52
 Bijlage 1: Kerkgebouw en interieur	 56
Bijlage 2: Lijst pastores	63
Bijlage 3: Lijst bestuurders	64
Bijlage 4: Borduurgroep maakt stola's	66

Woord vooraf

Deze uitgave is de derde in een reeks, waarin eerder boekjes over de Leonarduskerk en de Maria Middelareskerk verschenen, alle behorend bij de Lam Gods parochie van Leiden. Waar de andere twee niet eerder uitgebreid beschreven waren, was van de Antoniusparochie en –kerk in 1968 al een uitgebreide terugblik verschenen bij het zilveren jubileum: "Herinneringen van en aan mensen van goede wil".

Dat was een voordeel en nadeel tegelijkertijd. Enerzijds bevatte het veel informatie, anderzijds ook onjuistheden. De samenstellers zeiden toen al jaartallen niet belangrijk te vinden, maar het zette me voor het feitelijke overzicht van 1961-2011 regelmatig op het verkeerde been. Zo is de noodkerk niet in 1960 geplaatst, zoals zelfs bouwpastoor Commandeur abusievelijk beweerde, maar in 1958. Kran-tenknipsels getuigen daarvan. Ik heb gepoogd van de eerste 25 jaren andere aspecten te belichten en doublures zoveel mogelijk te vermijden. De grote sprongen voorwaarts in vormgeving en druktechniek maken nu ook meer mogelijk.

De Antoniusparochie, die in 1961 werd gesticht, en haar parochianen zijn duidelijk "producten" van de roerige jaren zestig, waarin ook in de RK Kerk veel veranderde. Eigen verantwoordelijkheid, ja zelfs zelfbestuur van de leken, maakte furore. In deze terugblik krijgt dat aspect ook ruime aandacht. Waar andere Leidse parochies allang bestonden en de gezagsverhoudingen min of meer vast-lagen, was in de nieuwe geloofsgemeenschap van alles mogelijk. Tussen 1968 en 1987 was er geen "pastoor", maar een team van pastores. Deze maakten niet de dienst uit, maar deel uit van de parochieraad of het bestuur. Over veel zaken werd bij meerderheid beslist door de leken. Dat is daarna voor een deel teruggedraaid of rechtgezet zo men wil. Wat gebleven is, is een zelfbewustzijn en zelfredzaamheid van de parochianen. Eigenschappen, die anno 2011 nog goed van pas komen in de clustering van parochies.

Met zoveel actieve leken, en besturen die op een gegeven moment uit 15 per-sonen bestonden, is het ondoenlijk ieders inzet door de jaren heen recht te doen. Voor zulke omissies bied ik bij voorbaat mijn excuses aan. Hopelijk bevat het genoeg materiaal om de lezers desondanks wat genoeglijke uurtjes te bezorgen.

Namens de feestcommissie, Wilbert van Erp, samensteller

1. Op eigen benen

(1959-1967)

Met de stadsuitbreiding van Leiden in Zuidwestelijke richting groeit de franciscaanse Leonardusparochie aan de Haagweg eind jaren vijftig uit zijn voegen. Het kerkje was in 1926 als noodkerk neergezet en zelfs met vijf missen op zondag kunnen de gelovigen geen plekje vinden. Vandaar dat pastoor Auxentius van Schalen ofm. in 1955 de opdracht krijgt naast zijn normale werk de mogelijkheden te onderzoeken een kerk midden in de nieuwbouwwijk te stichten. Bij de taak hoort nadrukkelijk het vinden van de benodigde fondsen. Dat gaat de pater bijzonder goed af: hij hield bedelpreken, organiseerde fancyfairs en zingt een grammofoonplaatje vol. Zo kan in november 1958 al een noodkerk ingewijd worden op de plaats waar nu de pastorietaal is. Het is volgens De Leidse Courant nat en winderig buiten op 7 november, "feestdag van de H. Willibrord en in de tweede week van het pontificaat van Paus Johannes XXIII". Deken Haring besprekent ook de binnenzijde van het kerkje en de hoofden van de vele gelovigen.

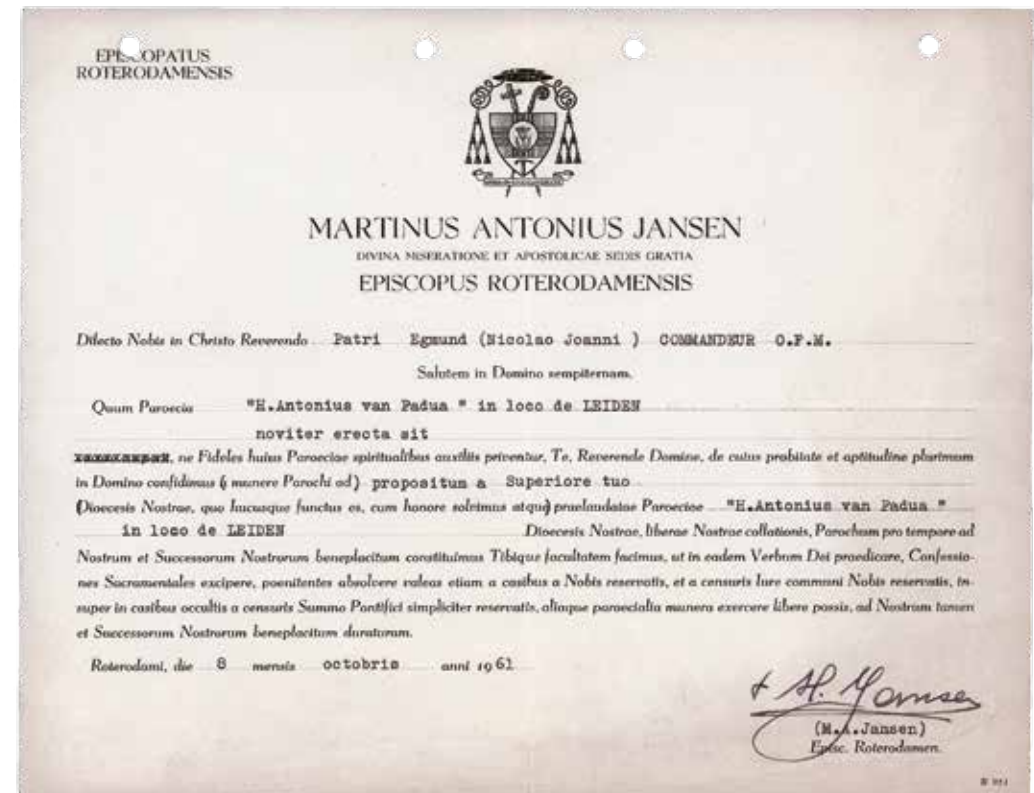
Door de parochianen (van de Leonardus) wordt zo gul gegeven dat de kerkmeesters aldaar zich zorgen maken dat al die vrijgevigheid de ondergang van de "oude parochie" kan betekenen.

Pater van Schalen moet zijn tomeloze ijver helaas met de dood bekopen: hij sterft in het harnas (zijn autootje) in juli 1959. Om herhaling te voorkomen,

Bouwpastoor Commandeur voor de noodkerk

wordt gezocht naar een aparte bouw-pastoor. Deze wordt begin 1961 gevonden. Pater Egmund Commandeur ofm. wordt officieel assistent in de Leonardusparochie, maar vrijgemaakt om de nieuwe kerk te bouwen. Hij gaat niet aan de Haagweg wonen, maar met de

Oorkonde van de oprichting van de Antoniusparochie

eerder gearriveerde pater v.d. Brom in een flat aan de Churchilllaan, midden tussen de parochianen maar ook de zandhopen.

Snel daarna wordt besloten een aparte parochie op te richten, genoemd naar de Heilige Antonius van Padua, en wel per 8 oktober 1961. De moederparochie geeft een aanzienlijke bruidsschat mee en de notaris maakt overuren om de aangekochte grond en geldmiddelen goed beschreven te krijgen. Als kerkbestuurders worden de heren P. Brandenburg en J. Klein aan aangezocht. Wanneer de tweede een jaar later moet verhuizen komen er vanwege het vele werk twee kerkmeesters bij: W. v.d. Ruit en H. Cambier.

Er komt ook een tweede kapelaan bij (pater Wouters, afgelost door pater v.d. Werf), want de parochie groeit als kool en alle nieuwkomers worden thuis opgezocht. Omdat de flat aan de Churchilllaan te klein wordt, gaat deze pater op kamers aan de Valeriusstraat.

Met kerstmis 1962 zijn er al drie nachtmissen nodig en nóg moeten velen staan. Aan het groeiende kerkbezoek wordt ook bijgedragen door de stichting van scholen: de Antonius school start in 1960 aan de Boshuizerlaan en de Fran-

ciscus school opent in juli 1963 zijn deuren. Er zijn dan al 3500 parochianen. (Later, in 1967, zal de Paus Johannes XXIII school er nog bijkomen).

De plannen voor een definitieve kerk vorderen gestaag. Naast de kerk zal een grote pastorie komen en verder een "Ontmoetingscentrum" voor het kopje koffie na speciale vieringen en voor de vele werkgroepen. Het Bisdom en de Gemeente Leiden moeten eerst nog akkoord gaan met de `bouwplannen en de financiering, wat begin 1965 lukt.

Pastoor Commandeur met de schooljeugd

Op 17 maart gaat de eerste paal de grond in, op 22 augustus kan de eerste steen worden gelegd en in december is de zaak glasachtig. Het wordt tijd, want het aantal missen op de zondag in de noodkerk is intussen gestegen tot zes: om 7u30-8u30-9u45-11uur-12u15 en 19 uur!

In februari 1966 wordt de pastorie opgeleverd en kunnen de paters (Commandeur, v.d. Linden en v.d. Werf ofm.) hun flats verlaten en de pastorie betrekken. Met Pasen – wanneer de pastoor zijn zilveren priesterfeest viert – is de kerk helaas nog niet klaar, maar op 14 mei kan Bisschop Jansen van Rotterdam de kerk plechtig inzegenen.

In de Leidse Courant van 27 april wordt het interieur uitgebreid beschreven onder de kop: "Samenbundeling van nieuwe inzichten".

Meer over de bouw en het interieur is te vinden in bijlage 1.

Nu is de bouwfase afgesloten en kan de aandacht op andere dingen worden gericht. Kerkgebouw en pastorie zijn op de groei ontworpen, maar de wereld verandert en ook in de RK Kerk is het onrustig. Het Tweede Vaticaans Concilie

Het slaan van de eerste paal op 17 maart 1965

stelt veel ter discussie en wat de een als winst ziet, is voor de ander een verlies. Voor de (ene) nachtmis van Kerstmis 1967 zijn nog wel toegangskaarten nodig met de oproep geen kinderen onder de 12 jaar mee te nemen.

In 1968 zijn de Heilige Missen zaterdag om 8 uur, 9 uur en 19 uur en op zondag om 8 uur, 9u30, 11 uur, 12u15 en 19 uur, dus nog "maar" 5 op zondag, maar dan wel in de grote kerk met 700 zitplaatsen.

De kapelaans Van der Linden en Van der Werf vertrekken respectievelijk in

1967 en 1968. Zij worden afgelost door de paters Van Eeuwijk en Peters (met als voor- naam Gerard, niet de or- degenoot Ton van begin deze eeuw), waarmee de parochie haar drie franciscaanse priesters behoudt.

Het inwijden van de kerk op 14 mei 1966

2. Emancipatie van herders en schapen

(1968-1980)

Pastoor Commandeur was duidelijk de pastoor, een baas en herder geliefd bij zijn schapen. De verslagenheid is dan ook groot als hij al in september 1968 zijn functie om gezondheidsredenen moet neerleggen en enkele maanden later (in december) te Delft overlijdt. Hij wordt onder enorme belangstelling vanuit "zijn" Antoniuskerk begraven.

Pater Renirie maakt in oktober zijn opwachting. Geheel in de tijdgeest circuleert er al voor zijn komst een discussienota onder de priesters waarin gepleit werd voor een team van priesters in een parochie i.p.v. de pastoor met zijn kape-laans. De provinciaal van de franciscanen en de bisschop geven er hun zegen aan, zodat per 1 december 1968 pater Renirie benoemd wordt tot teamleider en de paters Van Eeuwijk en Peters tot teamlid. Een Novum!

Dat niet elke verandering een verbetering is, blijkt uit een notitie van pater Peters uit diezelfde tijd, waarin hij klaagt dat hij ongeveer de conciërge is geworden. Hij trekt onkruid uit, staat leveranciers te woord en....

Ook de parochianen lezen de krant en kijken zelfs al een beetje TV. Er groeit

behoefte aan inspraak en in een nieuwe parochie zijn er nog weinig gewoontes en verworven rechten/posities. Er was al eind 1967 een Parochie (advies) raad (PR) opgericht die in het Ontmoetingscentrum openbare vergaderingen hield, maar in 1969 worden besloten echte verkiezingen gehouden. Alweer iets waarin de Antonius parochie voorop loopt! De lokale pers besteedt er ruime aandacht aan. Er zijn ruim voldoende kandidaten, die zich compleet met foto

aan de parochianen voorstellen. Er zijn echte aanplakbiljetten en stembiljetten en op 19 oktober is het zover.

Dhr. B. te Marvelde was al de voorlopige voorzitter maar krijgt nu een echt mandaat van de mensen. Uit de notulen blijkt dat er veel wordt gediscussieerd, en dat vanuit de diverse werkgroepen en commissies veel voorstellen komen om dingen "anders" te doen.

Dat niet alles vanzelf spreekt, blijkt uit het feit dat het voltallige bestuur uit de beginjaren besluit zich in het voorjaar van 1970 terug te trekken. Kort daarop worden de taken van het kerkbestuur overgenomen door de PR, waarin voorzitter, secretaris en penningmeester een Dagelijks Bestuur (DB) vormen. Zie ook hoofdstuk 5.

Alle veranderingen in kerk en samenleving hebben ook zijn weerslag op de geestelijken. Pater Renirie treedt in de zomer van 1970 af als "pastoor" en uit de franciscaanse orde om te kunnen trouwen en zijn opvolger pater v.d. Meer houdt het al na zes maanden voor gezien omdat hij merkt "tegen zijn eigen grenzen aan te lopen", zoals hij in zijn emotionele afscheidspraak op 24 januari 1971 vertelde.

Jan Schlatmann is als wereldheer eind 1970 al de paters te hulp geschoten in de pastorale bediening en wordt in maart 1971 officieel gevraagd (op een part-time basis) in de Antonius parochie te komen werken. Vanwege zijn andere werkzaamheden vindt men het beter dat hij niet op de pastorie komt wonen. Hierdoor komt pater van Eeuwijk alleen te zitten in het grote huis aan de Boshuizenlaan. Dat was ongewenst, uit financieel maar ook persoonlijk oogpunt. Het bestuur gaat op onderzoek uit en koopt uiteinde-

B. te Marvelde

Pastor Schlatmann

Leidse Courant van 18 november 1968

lijk een flat aan de Apollolaan, nummer 724. Een pastor die niet op de pastorie woont - terwijl er wel een pastorie is: weer iets nieuws!

Voor de lege pastorie worden huurders gevonden: de Zusters van de Voorzienigheid, die hun te grote klooster aan de Zoeterwoudsesingel wilden verlaten.

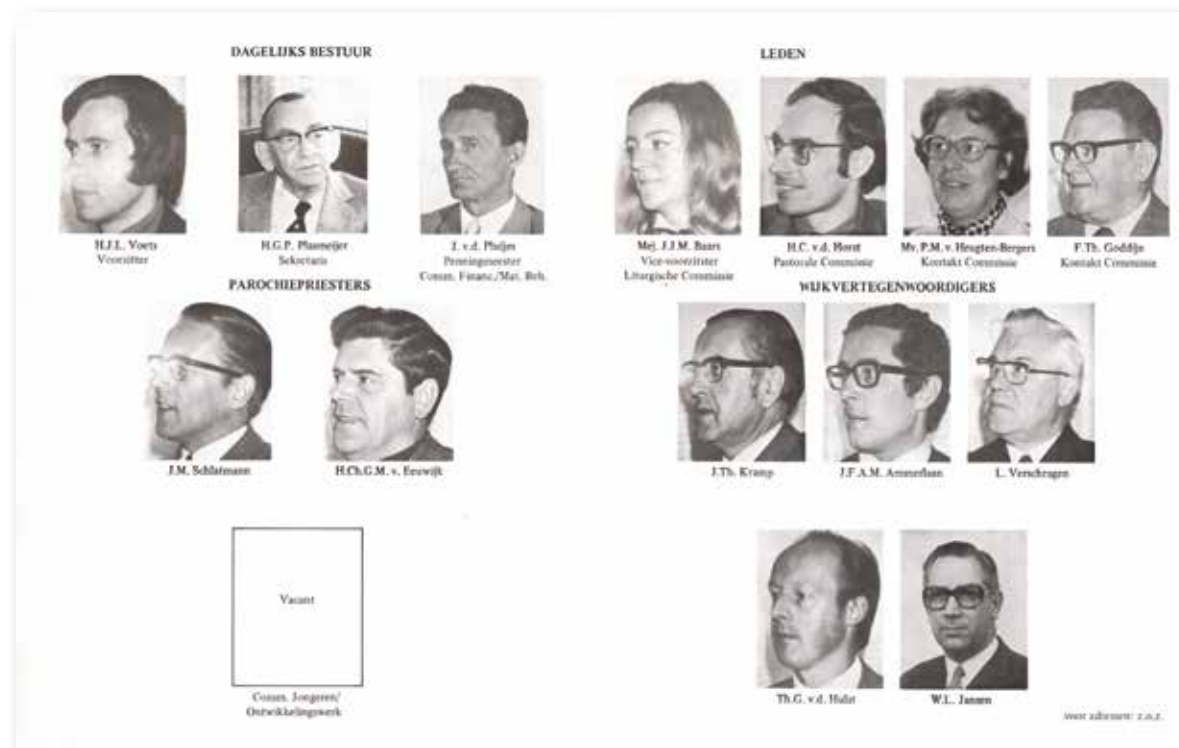

"Hangt ie zo goed?"

In de zomer van 1973 rijden de verhuishagens af en aan. Maar liefst acht zusters brengen weer volop leven in de brouwerij. Voor het zover is, moet natuurlijk diep worden nagedacht hoe de kerk en sacristie gescheiden kan worden van het "zusterhuis". Beide priesters weten daarover samen met het bestuur goede afspraken te maken. Zelfs een spreekkamertje in de kelder komt ter sprake!

Ook over hun eigen honorering moeten de herders met hun eigengereide schapen onderhandelen, althans dat beeld ontstaat uit de notulen. Het bisdom komt met salarisrichtlijnen, maar hoe moeten die in de unieke Antonius situatie uitgelegd worden? Het verdeelt niet alleen het bestuur, maar er ontbrandt ook een competentiestrijd tussen het bestuur en de financiële commissie, een machtig instituut. Deken Van Noort cssr krijgt er ook mee te maken, als hij pastor Schlattmann per 1 januari 1974 overplaatst en "ter compensatie" zelf part-time pastor wordt. Let wel, de Hoopeerwaarde Deken is geen pastoor maar pastor-deservitor (teamleider dus).

De situatie van een kerkbestuur dat min of meer is opgeslokt door de PR voldoet niet erg. Ook is er door allerlei verhuizingen veel verloop en de opengevalen plekken worden maar met moeite opgevuld. Een structuurcommissie gaat aan de slag en komt met voorstellen om een groot bestuur te installeren met een dagelijks bestuur (DB), vertegenwoordigers voor de diverse werkgroepen

en vanuit de wijken. Alleen de laatste worden nog verkozen. Interessant is artikel 2.4 waarin staat dat de parochiepriesters geen voorzitter mogen zijn! Deze verandering wordt bekrachtigd met een officieel Reglement (goedgekeurd door de bisschop en daarna gedrukt!) en met nieuwe verkiezingen voor de wijkvertegenwoordigers bezegeld. Alweer ligt de parochie op kop in het bisdom en wellicht de kerkprovincie! Voorzitter in al deze veranderingen is drs. H.J.L. Voets, socioloog van huis uit volgens het verkiezingskrantje. Na afloop stelt het nieuwe bestuur van 15 leden zich in een pamflet met foto aan de gemeenschap voor.

In 1975 is er een naamswijziging op grond van een nieuw landelijk reglement: het oude DB heet voortaan Bestuur en de rest van het oude bestuur heet voortaan Parochievergadering. Ze blijven gewoon samen vergaderen.

De pastores Van Noort en Van Eeuwijk hebben hun handen vol aan het bijwonen van alle vergaderingen en het enthousiasmeren en toerusten van de vele vrijwilligers in talloze commissies en werkgroepen. Deze zijn allemaal enthousiast, maar niet altijd even diplomatiek. Het vergt dan ook veel stuurmanskunst van

Eerste communiecantjes met vlnr catecheet Kees Warmerdam, zijn vrouw Joos en pastor van Eeuwijk

*Pastor van Haasteren
(september 1977)*

*) De Franciscusschool is dan al dicht. De Antoniuschool (Boshuizerlaan 5) moet haar poorten in de zomer van 1983 sluiten. De Johannes XXIII school aan de Donizettilaan blijft het verder afnemende aantal kinderen goed RK onderwijs geven totdat ook daar het doek valt in 1991.

de pastores (die geen kapitein mogen zijn) om de vele klippen te omzeilen. De openbaarheid die nagestreefd wordt, heeft ook een schaduwzijde omdat bijna alles op straat ligt. Gelukkig krijgt het team versterking van parochiaan Kees Warmerdam die als 'pastoraal medewerker' catecheet wordt op de beide RK lagere scholen*) in de wijk. Hij onderricht niet alleen de schoolkinderen met veel enthousiasme tot de

zomer van 1979, maar bereidt ook de kinderen die niet op een van beide scholen zitten voor op de Eerste Heilige Communie. Bijgaande foto is genomen na de plechtigheid op Hemelvaartsdag 1973.

Pastor/deken van Noort woont net als pater van Eeuwijk op een flat in de parochie, tot hij in eind 1976 Leiden verlaat voor een gewone (?) pastoorsbaan elders.

"In ruil" komt een ordegenoot van de deken, pater Kees van Haasteren cssr in de parochie werken, ook weer parttime. Hij blijft elders in Leiden wonen. Pater Van Eeuwijk wordt bij deze gelegenheid pastor-deservitor, inderdaad wel verdiend!

Een zilveren pater van Eeuwijk wordt gefeliciteerd door mw. v.d. Zee

Piet Bik (l) en Jan Bol (r) met An de Romijn er tussenin op de receptie na afloop in het ontmoetingscentrum (september 1977)

Aan de bestuurskant zijn er ook de nodige wissels: voorzitter Voets wordt na een korte periode onder leiding van dhr. v.d. Lugt eind 1976 opgevolgd door mw. v.d. Zee, een religieuze die uit de Congo komt en daardoor met een frisse blik naar de zelfredzaamheid van de parochie kijkt. De emancipatie lijkt haar hoogtepunt te bereiken!

Vele, vele vrijwilligers denken mee en/of steken de handen uit de mouwen. De zusters die in de voormalige pastorie wonen, laten zich daarbij niet onbetuigd.

Eind 1979 neemt Piet Bik de voorzittershamer over van mw. v.d. Zee en in augustus 1980 is het voor pater van Eeuwijk tijd om te gaan. Hij heeft er dan 12,5 jaar opzitten in de parochie en heeft te midden van de parochianen ook zijn zilveren priesterfeest gevierd waarvan de foto's op deze bladzijde getuigen.

In het najaar van 1979 wordt de H. Mis van 12u15 afgeschaft en blijven 9u30 en 11 uur (als hoogmis) over.

Als u ook nog bedenkt dat de nummering aan de Boshuizerlaan in 1979 is veranderd van 38a-b-c in 9-11-13 dan beseft u dat het tijd wordt om een bladzijde om te slaan.

3. Er mag gevierd worden

(1981-1990)

Pater Willem Happel ofm. wordt in oktober 1980 geïnstalleerd als pastor. Hij komt uit een nieuwbouwparchie met veel jonge gezinnen en krijgt hier de vraag speciaal aandacht aan de ouderen te geven! De tijden veranderen snel. Bij iedereen op huisbezoek gaan, vindt hij ondoenlijk en hij probeert het "groot huisbezoek" van de grond te krijgen.

Om leven in de brouwerij en geld in het laatje te brengen (kerk en inventaris hebben onderhoud nodig en de bouwschuld is nog niet afgelost), organiseert hij in juni 1981 een feestweek voor de parochie die dan al bijna 20 jaar bestaat. Sindsdien zal (iets bescheidener) steeds in juni het Antoniusfeest gevierd worden. Een radio-uitzending van de feestmis, een fietsvierdaagse (de pastor is een fanatiek fietser), een optreden van een bigband met

majorettes, een bingo avond en nog veel meer voor jong & oud staan op het programma, dat in de wijk veel belangstelling trok. *)

De kerk moet midden in het leven staan, is de gedachte. In 1984 wordt het feest voor het eerst in de grote tuin gevierd; een nieuwe traditie is geboren. Vieringen in de kerk hebben uiteraard ook de aandacht. Er zijn dan nog 3 vierin-

*) Het Antoniuscomité, dat de feestelijkheden jaarlijks organiseert, geeft een overzicht over 1981-1982-1983: inkomsten in totaal 37 mille (in guldens natuurlijk), kosten in totaal 14 mille, zodat er 23 mille te verdelen valt: 7 mille ging naar de gehandicapten en de Zonnebloem, de rest naar (herstel van) het orgel, de geluidsinstallatie, gordijnen en koffiezetapparaat

gen op zondag: 9u30 en 11 uur. Na de radio uitzending van 1981 volgt op zondag 7 maart 1982 zelfs een uitzending op de TV vanuit de Antoniuskerk, een hoogtepunt qua vieringen met weer eens een "lekker volle kerk"!

De pastores Happel en van Haasteren starten met gebedsvieringen door leken, waaraan de kerkgangers wel moeten wennen. "Vieren doen we samen" is het korte antwoord. Al in de zomer van 1984, na de Antonius-vierdaagse, vertrekt hij weer. Hij vraagt zich hardop af: "Waarom zo snel? Ligt het aan de parochie? De algemeen kerkelijke situatie? Mijn eigen visie op parochieopbouw?"

Pastor van Haasteren blijft achter en kan gelukkig bergen werk verzetten, samen met de vele actieve parochianen. In die tijd wordt ook de werkgroep Wijkcontact personen opgericht

Gelukkig komt er weer een franciscaan beschikbaar, maar de orde en de bisschop waarschuwt dat dit wel eens de laatste zou kunnen zijn. Pater Bokke Douma ofm. moet bij zijn komst in oktober 1984 wel even wennen aan de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor bijna alles in de Antonius parochie. Het bestuur vergadert meestal zelfs zonder de pastor! Hij besluit niet in zijn eentje op een flat te gaan wonen maar trekt in bij zijn medebroeders aan de Rijns-

burgerweg. Nu wonen alle pastors buiten de parochie!

Dat maakt een werkkamer bij de kerk waarover al langer wordt gepraat wel urgent. Penningmeester Cees Lut zet er vaart achter en besloten wordt tegelijkertijd ook de oude wens van een dagkapel uit te voeren. Daarvoor moeten de achterste zes rijen banken en daarmee 200 zitplaatsen en twee lantaarns verdwijnen, maar die kunnen wel gemist worden, er is (helaas) plek genoeg in de grote kerk!

Dat geldt triest genoeg ook voor het Ontmoetingscentrum, dat steeds minder

door de parochie wordt gebruikt en financieel een last gaat worden. Van de nood wordt een deugd gemaakt en het centrum-op-palen wordt verkocht. De opbrengst wordt besteed aan de verbouwing en een klein deel aan een prachtig wandkleed achter het altaar in de kerk zelf.

Eind september 1986 worden de ruimtes in gebruik genomen, net op tijd voor de feesten vanwege het 25-jarig bestaan van de parochie in oktober. Het koor, dat ook al ruim 25 jaar bestaat en een centrale rol in de geloofsgemeenschap vervult, zingt in een feestelijke viering de sterren van de hemel. Er wordt ook een gedenkboek uitgebracht, boordevol "Herinneringen van en aan mensen van goede wil".

Helaas stopt kort na het jubileum pater Van Haasteren met zijn assistenties. Hij heeft de tien jaar precies volgemaakt: januari 1977 - januari 1987. Hij blijft gelukkig wel de pastorale zorg verlenen in de diverse tehuizen binnen de parochiegrenzen. Daarnaast blijft hij ook werkzaam in het Academisch Ziekenhuis. Na alle feesten rond het jubileum gaat het parochieleven verder, waarbij door-deweeks gewerkt en vergaderd wordt, in het weekend gevierd en in juni een week lang gefeest.

Bij het vertrek van Piet Bik in december 1987 - omdat hij na vele jaren niet

meer herkiesbaar was - wordt pater Douma voorzitter van het bestuur en "pastoor". Gelukkig betekent dit niet dat de leek naar het tweede plan verdwijnt; de parochie drijft op haar vrijwilligers verenigd in werkgroepen en commissies. Het weerspiegelt wel de tendens in de kerkprovincie waarin de leek hooguit "vice-voorzitter" mag heten. De eerste wordt dhr. Pullens, die daarvoor het penningmeesterschap opgeeft wat een lastig te vullen positie blijkt. Zo wordt het 1990, het jaar waarin pater Douma vertrekt en de provinciaal der franciscanen laat weten geen opvolger meer te kunnen leveren. Wat nu? Er is ook geen priester-assistent meer voor de

continuïteit....

Jac van Beek overhandigt het zilveren jubileumboek aan deken Schlatmann

Mis met Zeven Heeren, vlnr: pastor Douma ofm., broeder Divendal ofm., pastor vd Brom ofm., deken Schlatmann, pastor van Eeuwijk ofm., diaken Laurier smm, pastor van Haasteren cssr

4. Samen verder

(1990 - nu)

Het lukt deken Banning niet snel een opvolger te vinden en dan wordt een oude formule nieuw leven ingeblazen: de Deken wordt in mei 1990 zelf part-time pastoor van de Antonius en komt op de pastorie wonen. Dat is mogelijk omdat de zusters begin 1990 het pand hebben verlaten, want ook hun aantallen lopen terug.

Pastor Banning met Jos vd Hoeven (m) en Lies Kooloos (r)

De deken brengt gelukkig nieuwe huurders mee: het dekenaal bureau met Marina Maas-Gelauff en veel bezoekers neemt vanaf 1 juli 1990 een groot deel van de bovenverdieping in beslag. Eind 1990 worden beide zondagsmissen gecombineerd op 10 uur.

De pastoor is in zijn rol als Deken van Leiden actief betrokken bij de even-

wichtige verdeling van de beschikbare priesters en vanwege de ontwikkelingen bij de buur parochies (Leonardus en Maria Middelaars) wordt de samenwerking met deze twee geïntensiveerd. Wanneer de positie van Deken van Den Haag begin 1992 vrijkomt en deken-pastoor Banning met succes solliciteert, raakt

Peter Körnmann
Rudi

alles in een stroomversnelling. De nog maar net aangetreden vicevoorzitter Peter Körnmann Rudi mag met de rest van het bestuur knokken voor een eerlijke bedeling van de Antoniusparochie, die alweer zonder herder zit.

De uitkomst mag bekend worden verondersteld: de bisschop besluit een pastoraal team aan te stellen voor de drie genoemde parochies, bestaande uit een priester en een pastoraal werker. Pas eind 1993 is het team compleet: montfortaan pater Fons Walters wordt de pastoor van de drie parochies en de pastoraal werker Henk de Groot wordt zijn teamgenoot. Weer een pater! Weliswaar geen franciscaan, maar de montfortanen bewonen in Voorschoten (waartoe de Middelaarskerk vroeger behoorde)

al vele decennia klooster Berestein, waar pater Walters vroeger zelf ook jaren had gewoond. Hij kent Leiden dus goed!

Een prettige bijkomstigheid voor de Antonius is dat pater Walters in de Antoniuspastorie komt wonen; de beide andere kerken hebben geen (geschikte) pastoorswoning. Hij zit daar niet alleen, want het dekenaal bureau blijft nog enkele jaren, totdat in 1999 ook de dekenaten moeten fuseren en Dekenaat Bollenstreek qua bureau aan het langste eind trekt. Pastor de Groot betreft met vrouw en schoolgaande kinderen een huis in de Stevenshof. In 1994 tekenen de drie parochies een Samenwerkingsovereenkomst en gaan niet alleen beide pastores maar ook de werkgroepen steeds meer dingen samen doen. Pastoor Walters grijpt de mogelijkheden van de pastorie en de tuin met beide handen aan door vele, vele malen parochianen "door elkaar" uit te nodigen voor de warme maaltijd. Hij kookt lekker en met veel enthousiasme en dat werkt aanstekelijk. Ook de drie besturen worden "voorgekookt" met mosselmaaltijden in de tuin. Het resulteert in een personele unie van besturen per januari 1999. Dit betekent dat de parochies wel voortbestaan, maar precies dezelfde bestuursleden hebben. Elke parochie levert twee bestuurders, vanuit de Antonius zijn dit Peter Körnmann Rudi (die secretaris wordt) en Leni Lut.

Pastor Walters

In juni 2001 wordt feestelijk herdacht dat de Antoniusparochie 40 jaar eerder is opgericht. Na de plechtige viering waarin vanzelf beide pastores voorgaan, is er een fototentoonstelling en een feestprogramma. Hierin treedt naast koorlid Jos van Noye en dirigente Joke vd Helm ook Ton Kallenberg voor het voetlicht, verkleed als franciscaan. Ton heeft jaren eerder het estafette stokje

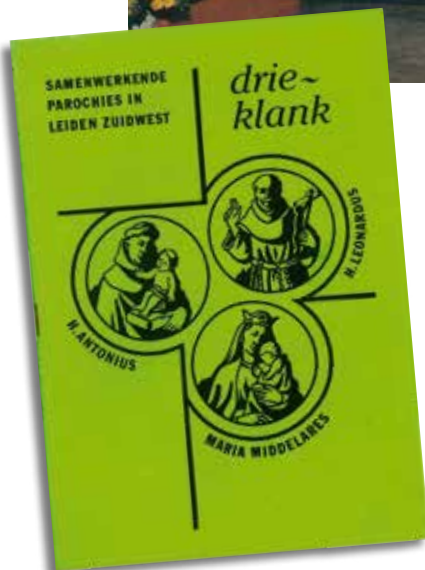
Joke van der Helm en Jos van Noye

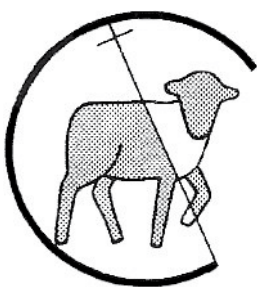
Ton Kallenberg

40 jarig jubileum in 2001 met pastor de Groot (l), pastor Walters (m) en lectrice Els Mathot (r). Dominic Fasel (l) en Hein Bots (r) zijn acolyet

van Jac van Beek overgenomen als redacteur van het Mededelingenblad en is inmiddels toegetreden tot de gezamenlijke redactie van de "Drieklank" waarin hij op onnavolgbare wijze het wel en wee aan de Boshuizerlaan uit de doeken blijft doen. Na de verklede act van Jos en Ton volgt een sprankelende middag waren koren en solisten stralen.

Per 1 januari 2002 wordt de laatste stap gezet en fuseren de parochies. Uit een prijsvraag is de naam LAM Gods gekozen voor de nieuwe parochie, omdat het de eerste letters van de drie bundelt: Leonardus, Antonius en Maria Middelaars. In de praktijk verandert er dan niet zoveel.

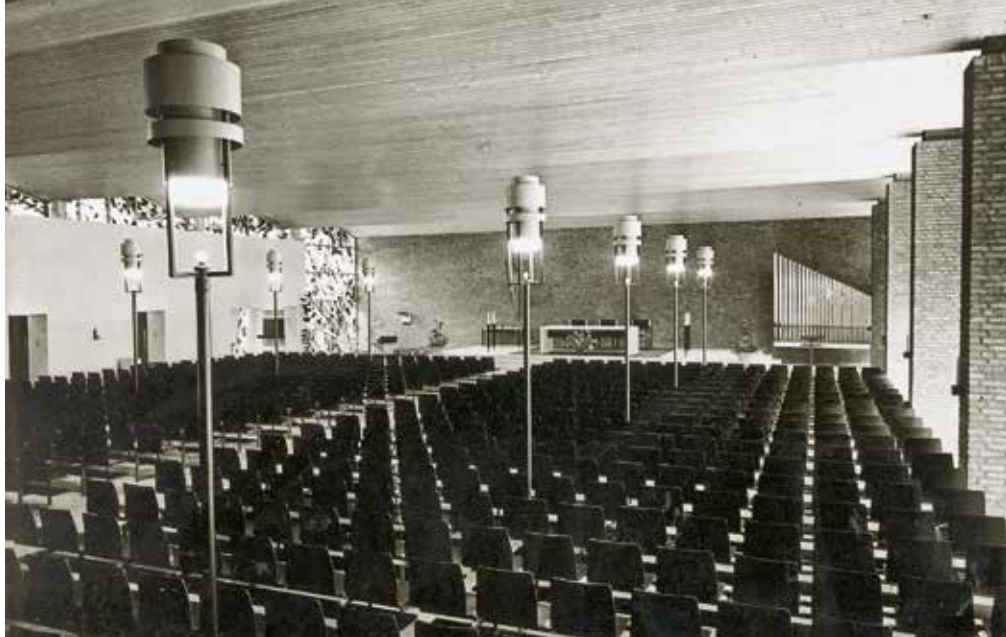
Elders in de parochie verandert heel veel: na rijp beraad wordt begin 2003 besloten de Leonarduskerk te sluiten, en wel voor het eind van dat jaar. Er waren helaas te weinig kerkgangers/vrijwilligers over om inspirerende vieringen te kunnen houden. Het altaar meubilair is verdeeld over de Antonius (met name de ambo en credenstafel) en de Maria Middelaarskerk, waardoor de ontheemde Leonardianen zich in de andere twee parochiekerken een beetje thuis zou voelen. Het was dan wel één parochie, maar toch....

In 2005 vindt pastor Henk de Groot het na 12 jaar Leiden tijd voor een nieuwe uitdaging, die hij vindt in Voorhout. Hij maakt aan het eind van zijn afscheidsviering een laatste rondje door de Antoniuskerk op het kado: een fiets. Pastor Happel zou tevreden zijn! Het bestuur slaagt erin via een advertentie en bemiddeling van het bisdom een andere pastoraal werker te vinden: mevrouw Inge Elling, die in augustus haar opwachting maakt. Het bisdom staat vanwege de schaarste aan pastores slechts een part-time dienstverband toe. Zij woont in Zoetermeer en blijft daar wonen.

Over advertenties gesproken: het parochieblad Drieklank (op zich al een fusieproduct) houdt in juni 2005 op te bestaan als het opgaat in een nieuw magazine voor heel RK Leiden. De Lam Godsparochie levert slechts de kopij aan voor twee eigen bladzijden en voor redakteur Ton Kallenberg is dat een mooi moment te stoppen, uiteraard met een weemoedig stukje. Ook het stencilwerk en vouwen & nieten wordt ineens veel minder, wat de oude vrijwilligers goed uitkomt. Het nieuwe blad gaat "Rondom de Kerk in Leiden" heten en heeft naast redactionele pagina's ook foto's en zelfs wat kleur. Het ziet er professioneel uit, compleet met de nodige advertenties. Af te toe haalt de Antonius de voorpagina, zie hiernaast.

De eerstvolgende grote verandering voor de Antonius wijkkerk is de komst van "de protestanten". Overleg met de Gereformeerden en Hervormden in de wijk is er al vanaf het begin en de laatste 10 jaren zijn er jaarlijks oecumenische diensten over en weer. Echter, de Bevrijdingskerk wordt te

duur, dus de dominees Schelfout en Stolk met hun gemeenteleden (inmiddels PKN) moeten omzien naar andere huisvesting. Ons bestuur (met anno 2005 de pastoor als voorzitter en de pastoraal werker als vaste toehoorder met spreekrecht!) hoeft niet lang na te denken en biedt gastvrijheid aan. Maar... Beide gemeenschappen kerken om 10 uur op zondag! Aan beide zijden worden de mogelijkheden verkend en het bestuur houdt in maart 2006 een enquête onder de kerkgangers. Niet alleen van de Antonius maar ook van de Maria Middelareskerk. Waarom? Omdat de RK diensten beter op elkaar moeten worden afgestemd zodat één persoon met een auto of snelle fiets op zondagmorgen in beide kerken kan voorgaan (of kan orgelspelen).

250 Stembiljetten komen ingevuld retour en de sterke voorkeur wordt ondersteund door de Parochievergadering. De uitkomst is dat de Antonius parochianen naar 11 uur schuiven en de protestanten naar 9u15. Geen van beide tijden zijn ideaal, maar zo is er (hopelijk) tussendoor nog ruimte voor een kopje koffie, een "decor wisseling" en een rustig moment voor de tweede viering.

In juni 2006 is het zover en komen de Bevrijdingskerk-wijkgemeenteleden in een lange optocht naar de Antoniuskerk, waar ze door de parochianen met rozen gastvrij worden ontvangen.

Zo wordt een trieste dag toch een beetje vrolijk. Het is even wennen en inschikken, maar de ervaringen zijn zeer positief. Het wordt er levendiger van en de tijd dat "gevochten werd" om een vergaderruimte keert weer!

Helaas gaat het met de gezondheid van pastoor Walters al een tijdje bergafwaarts en in dezelfde zomer van 2006 moet worden geconstateerd dat het niet langer gaat. Pater Walters gaat in augustus met emeritaat, maar blijft voorlopig

wel in de parochie wonen: aan de Bachstraat, dichtbij de Apollolaan waar veel van zijn voorgangers een flat hadden.

Priesters zijn er niet meer, het bisdom staat met lege handen. De orde van de Mortfortanen waarvan pater Walters lid was, had al eerder aangegeven niets te kunnen doen. Als tijdelijke oplossing wordt pater Ton Peters ofm, pastoor van de Hartebrugparochie en woonachtig in het franciscaner klooster aan de Haagweg gevraagd als "administrator". Het bestuur telt inmiddels een secretaris en een penningmeester die beiden al eerder in het Antoniusbestuur hebben gezeten. Zij herinneren zich de tijd van grote zelfstandigheid en dus durft het bestuur pater Peters te beloven hem niet onnodig lastig te zullen vallen. Op die voorwaarde stemt pater Peters in.

Terug naar de kerk. Het sobere interieur van de kerk behoeft geen aanpassingen voor de protestantse kerkdiensten en de "spullen" die nodig zijn passen in de biechtstoelen. Wel brengen ze een groot wandkleed mee, wat een plaats vindt tegen de muur achter de (drooggelegde) vijver links van het priesterkoor. Omdat de protestanten graag een flexibele opstelling hebben van de zitplaatsen en daar ook geld voor over hebben (van de verkoop van hun kerkgebouw) komt de discussie over de donkerbruine banken op gang. Met het teruglopend aantal kerkgangers zijn ze steeds minder nodig en eerder een sta-in-de-weg geworden, bijvoorbeeld bij het koffiedrinken na afloop van de zondagsviering.

Koster Theo v. Leeuwen aan het werk

Startdag
2007 samen
met de
protestanten
onder leiding
van Ton
Snepvangers

Er komt een interieurcommissie, die voorstellen ontwikkeld voor beide kerken omdat de Maria Middelaeskerk aan nieuwe stoelen toe is en het interieur daar ook een opknappbeurt nodig heeft. Pater Peters is toevallig lid van de diocesane commissie die zich met kerkinterieurs bezighoudt en dat komt goed van pas! Hij denkt mee en de benodigde toestemming van het bisdom is er heel snel. Parochianen slopen de banken (die zich na zoveel jaren niet gelijk gewonnen geven) en dan worden in de zomer van 2007 de nieuwe stoelen met lichthouten zitting en leuning afgeleverd.

Hoewel velen aanvankelijk sceptisch waren ("weggegooid geld" – hoewel de PKN de helft betaalt – of "zonde van die mooie banken"), is men na afloop zeer lovend. De kerk wordt lichter, vrolijker en lijkt sneller goed bezet. Bodem de banken na de bouw van de dagkapel plaats aan ruim 500 kerkgangers, er staan maar 250 stoelen...

Wat ook gewaardeerd wordt is dat er nu ruimte is voor tafeltjes (en stoelen) om koffie aan te kunnen drinken na de viering. Lange tijd staan is voor steeds meer kerkgangers bezwaarlijk. Korte tijd later blijkt het wandkleed met de vissers dat sinds 1986 achter het altaar hing zodanig verteerd dat herstel onmogelijk is. Het wordt vervangen door een groot wit kleed met een banier in de liturgische kleur van het moment.

Sindsdien is het interieur nauwelijks meer aangepast. Een op zich kleine wijziging houdt de nodige voeten in de aarde: het Antoniusbeeld bij de ingang. Het oorspronkelijk beeld is altijd wat abstract en daarmee omstreden geweest. Bij het sluiten van de Leonarduskerk en later het Leonardushuis kwam een houten

Burgemeester Lenferink overhandigt op 3 oktober 2010 de erepenning van de stad Leiden aan de franciscanen, vertegenwoordigd door pater Ton Peters (m) en pater Jan van Duijnhoven (r)

beeld beschikbaar van Antonius van Padua. Misschien minder passend bij de kerk, maar wel zeer herkenbaar. Ook om de oud-Leonardusgangers terwille te zijn, krijgt het de ereplaats bij de ingang.

Naast de (voormalige) Leonarduskerk aan de Haagweg staat het franciscaner klooster, van waaruit in 1961 de parochie is gesticht. De bewoners daar worden ook ouder en minder in getal. Landelijk valt het besluit zich te concentreren en Leiden te verlaten! Na ruim vijf eeuwen een historisch moment waar uitgebreid bij stil wordt gestaan, ook in de Antoniusparochie die door de franciscanen is gesticht en op democratische wijze is bestierd. Op een afscheids-symposium in het Bonaventura College wordt een special van "Rondom de Kerk" aangeboden: "Rondom de Franciscanen". Wanneer eind 2010 pater Peters met de laatste franciscanen het klooster aan de Haagweg op slot draait en Leiden verlaat, moet de parochie alweer op zoek naar een andere "administrator".

Op het moment dat dit boekje verschijnt houdt pastoor Jaap van der Bie het estafettestokje vast als administrator van ongeveer half Leiden, totdat de Lam Gods parochie begin 2012 zal opgaan in een nieuwe parochie die heel Leiden, Leiderdorp, Zoeterwoude-Rijndijk, Zoeterwoude-Dorp en Stompwijk moet omvatten. Dit besluit is door de Bisschop van Rotterdam genomen en de Lam Gods parochie kan door de fusie-ervaring wijs geworden de anderen tot gids zijn. Iets wat de Antonianen 50 jaar lang met graagte hebben gedaan!

5. Leken aan de macht

Zoals al in hoofdstuk 2 vermeld staat, loopt de Antoniusparochie voorop in de regio waar het de actieve betrokkenheid en inspraak van de leken betreft.

Al in 1967, dus kort na het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965), wordt een Parochiële Adviesraad opgericht, geleid door een leek. Het kerkbestuur blijft gewoon bestaan met pastoor Commandeur als voorzitter.

Adviseren is mooi, maar passend in de tijdgeest willen de parochianen meer. Wanneer na het vertrek van de bouwpastoor er geen nieuwe pastoor wordt benoemd maar een pastoraal team, worden er verkiezingen georganiseerd voor een Parochieraad (PR) met echte bevoegdheden. Maar liefst 35 parochianen stellen zich kandidaat voor de 15 zetels, ook mensen die er nog maar net wonen zoals Els Mathot. De eerste keer dat ze (in 1968) met man en zes kinderen naar de kerk ging was er geen plaats en moesten ze achterin staan. Dat heeft haar niet afgeschrikt, integendeel. Tot op de dag van vandaag is ze actief gebleven op allerlei fronten.

Een PR met medebeslissingsrecht naast een Kerkbestuur maakt de situatie overzichtelijk en begin 1970 besluiten de leden van het kerkbestuur af te treden om ruimte te maken. Het Dagelijks Bestuur (DB)

van de PR neemt hun taken voorlopig over. Dat is een tijdelijke maatregel die niet strookt met de reglementen van het bisdom. Er komt een heuse Structuurcommissie die gaat onderzoeken wat wijsheid is. Het uiteindelijke voorstel wordt voorgelegd aan het Bisdom en goedgekeurd in mei 1972.

Het wordt een groot "Bestuur" van 15 leden, te weten: een DB (voorzitter-secretaris-penningmeester) gekozen door het bestuur zelf, beide parochiepriesters, vertegenwoordigers aangewezen vanuit de vijf daarvoor geformeerde werkcommissies en vijf vertegenwoordigers van de wijken. Alleen voor de laatste worden nog echte verkiezingen georganiseerd. Dick van der Hulst, inmiddels goed bekend in de wijk als de melkboer van de Willem Klooslaan maar ook in de kerk als voorzitter van het collectantencollege, krijgt veel stemmen en wordt dus verkozen voor "zijn wijk". Zo'n groot bestuur is ongekend en de vele mutaties veroorzaakt door verhuizingen bezorgen niet alleen de secretaris, maar ook het bisdombureau handenvol werk.

In 1974 is er een naamswijziging op grond van een nieuw landelijk reglement: het oude DB heet voortaan Bestuur en de rest van het oude bestuur heet voortaan Parochievergadering (PV). Ze blijven gewoon samen vergaderen. Uit de notulen blijkt dat het Bestuur voorafgaande aan de maandelijkse bijeenkomst vergadert over de meer zakelijke punten. De vergaderingen vinden plaats in het Ontmoetingscentrum. Kennelijk neemt de verhuur aan derden zo'n vlucht dat vaste avonden gereserveerd moeten worden voor activiteiten van de parochie.

Doordat vrijwel het hele bestuur ook lid is van de PV blijven de banden zeer hecht en de communicatielijnen kort. Van verkiezingen in de wijken wordt niets meer vernomen. Allerlei commissies en werkgroepen brengen wel regelmatig verslag uit in de PV via de afgezant of als gast.

Pas in 1987 vertrekt met Piet Bik de laatste leken-voorzitter van het bestuur. Pastoor Douma wordt voorzitter en al gauw wordt net als in de andere parochies een leek als vice-voorzitter gekozen. Na verloop van tijd komt het bestuur losser te staan van de PV en is de unieke situatie van de Antonius verleden tijd. Wat niet verandert is de enorme betrokkenheid en de traditie om mee te mogen beslissen.

Dat blijkt ook uit de felle discussies rond de kruiswegstaties eind 1989. In plaats van het normale aantal van 14 worden er 6 opgehangen "op proef" (zie hoofdstuk 8). Parochianen kunnen schriftelijk hun mening geven en ook de PV debatteert erover. Als het besluit valt dat ze mogen blijven (uitgebreid tot 9) is Gods huis te klein. Tot in het Mededelingenblad uiten parochianen en de PV hun ongenoegen over het proces. Het besluit zou tevoren al vastliggen en zelfs het tellen van de stemmen zou niet eerlijk zijn verlopen!

Niet lang daarna volgt deken Banning pastoor Douma op. Omdat hij slechts part-time beschikbaar is, wil hij het kader verder toerusten en waar dat nodig is nieuwe werkgroepen oprichten. Er komt zelfs een jaar lang een opbouwwerker, mw. Marlies Roelofs.

Wanneer in 1992 pastoor Banning voortijdig vertrekt heeft de parochie een jaar lang effectief geen vaste priester, ook al omdat de nieuwe deken en tevens administrator - oppasser - van de parochie (pater Piet van 't Walderveen ofm.) al snel ziek wordt en begin 1993 op 61-jarige leeftijd overlijdt. De spirit van zelfredzaamheid komt vanzelf weer naar boven en het vrijwilligerskader houdt de parochie draaiend. Lekenvieringen krijgen een vaste plaats in het rooster en gaandeweg ook steeds meer steun van de kerkangers.

Als eind 1993 pastoraal werker Henk de Groot zijn opwachting maakt in de parochie ervaart hij een zekere "weerstand", die er niet is in de Leonardus en Maria Middelaars die ook tot zijn werkterrein behoren. Dat heeft te maken met de

bekendheid van de andere parochies met het verschijnsel pastoraal werker, maar ook met het zelfbewustzijn van de Antonianen. "Een priester kan en mag meer dan wij, maar een leek, zelfs een die theologisch geschoold is?" Gelukkig vermindert dat in de loop der jaren, maar ook Inge Elling die in 2005 Henk de Groot opvolgt moet zich terdege bewijzen alvorens omarmd te worden door het vrijwilligerskader.

De Parochievergadering verliest bij het proces dat uitmondt in de fusie tot Lam Gods parochie langzaamaan haar bestaansrecht. Vanaf 1992 vergadert het bestuur niet meer apart maar alleen nog samen met de PV. In 1999 komt er een personele unie van besturen tot stand met de andere twee parochie in Leiden Zuid en staat de PV weer even op eigen benen. Tweemaal per jaar vergaderen de drie PV's gezamenlijk: deze GPV adviseert pastores en bestuur over zaken van algemeen belang. Deze situatie eindigt op de fusiedatum (1 januari 2002) als de Antonius net als de andere twee parochies 5 afgevaardigden levert aan de PV van de Lam Gods parochie.

Op het moment dat dit boekje verschijnt is de toekomst van de PV onzeker. De parochie Lam Gods houdt binnenkort op te bestaan, maar aan een overlegorgaan waar de parochianen mee kunnen en mogen denken over de lokale kerk die hun ten diepste raakt, zal behoefte blijven!

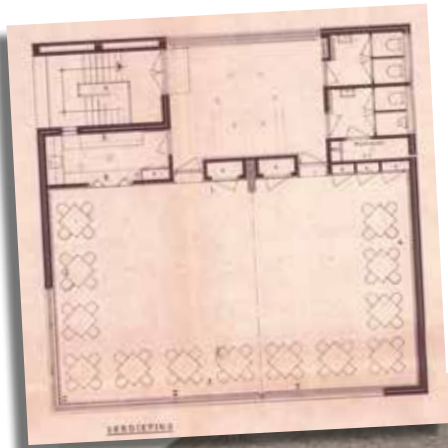
Hoewel de inbreng van de parochianen via de gekozen vertegenwoordigers en de werkgroepen altijd groot is geweest, zijn er door de jaren heen ook de nodige enquêtes gehouden. De oudste die bewaard is gebleven (met datum) is uit 1974 en vraagt naar voorkeuren voor latijn of nederlands, onderwerpen voor de predikaties en waaraan mensen zich ergeren. Dat wordt op gezette tijden herhaald en ook bij grotere gebeurtenissen zoals de beslissing over de kruiswegstaties (1990), de samenwerking met de Leonardus en Maria Middelaarsparochies (1997) en de komst van de protestanten in 2005.

6. Ontmoeting vroeger en nu

Pastoor Commandeur vindt van meet af aan dat in de nieuwe wijk te weinig plaatsen zijn waar men elkaar kan ontmoeten. Cafeetjes zoals in de binnenstad zijn er (nog) niet en wijkcentra moeten nog uitgevonden worden.

Dus wordt aan het ontwerp van kerk en pastorie een Ontmoetingcentrum (OC) toegevoegd. Er is in 1964 al veel geld ingezameld en het bisdom schiet de bouwsom van kerk voor, dus de parochie kan het wel betalen!

Het wordt een gebouw-op-palen met een betonnen buitentrapp. Aan isolatie (voor de warmte en het geluid) of toegankelijkheid voor minder validen denkt men nog niet. Gevolgen: de waterleiding voor het keukentje en de toiletten bevriest regelmatig, niet iedere parochiaan komt de trap op en niet iedere barbezoeker komt de trap onbeschadigd af..... Maar dit loopt op de zaken vooruit.

Na de opening in 1966 wordt de zaal intensief gebruikt voor de vele vergaderingen, recepties bij jubilea van priester en parochianen, samen zijn na afloop van de vieringen vanwege Eerste Heilige Communie en Vormsel etc. Gaandeweg neemt het aantal bijeenkomsten af en dreigt er leegstand. De eerste beheerster, mw. Van der Ruit, neemt daarom steeds meer bruiloften en partijen aan, ook van niet-parochianen. In 1974 schrijft het bestuur een brief aan de beheerster om te zorgen dat in elk geval op de dinsdag- en donderdagavond de parochie er terecht kan!

De bouw van het Ontmoetingcentrum in 1965

Op een gegeven moment wordt het mw. Van der Ruit teveel en vraagt ze An de Romijn - die vanaf het allereerste begin de (nood)kerk en OC schoonhoudt - het beheer van haar over te nemen. An doet dat met veel toewijding. Omdat ze koffie schenkt voor de vergaderingen van het grote bestuur en zich daarna discreet terugtrekt in het keukentje (met de luiken dicht!), vraagt pater Van Eeuwijk haar op een gegeven moment erbij te komen zitten omdat ze tenslotte net zoveel weet als de rest. An wordt officieel bestuurslid met een benoeming van de bisschop.

Ze blijft beheerster en zorgt voor inkomsten uit de vele partijen (en ruimt na afloop de troep op) en Dick van der Hulst levert de drank, desnoods laat op de avond. Gelukkig zijn er ook keurige recepties als de paters of de zusters een jubileum te vieren hebben - of afscheid nemen.

Het kerkplein is aanvankelijk niet toegankelijk voor auto's. Zelfs de begrafenisstoet blijft onder het OC "steken" en de kist moet enkele treetjes opgedragen worden. Soms is de doorgang versperd door auto's van gasten van het OC en moet er "opgetreden" worden. Bepaalde dingen zijn van alle tijden!

Eind 1982 wordt er scheurvorming geconstateerd aan het gebouw en nader onderzoek wijst uit dat reparatie veel geld zal gaan kosten. Omdat de parochie relatief weinig gebruik meer maakt van het gebouw wordt na veel wikken en wegen besloten het pand af te storen, hoewel de exploitatie op zich winstgevend is.

Dringen achter het buffet op 29 april 1979 met uiterst rechts zuster Judith en derde van rechts An de Romijn

Vol aandacht voor een feestrede op dezelfde dag: rechts zittend de zilveren zuster Edith en staand de gouden zuster Francine

De verkoop in 1985 (aan de firma Bunnig) brengt fl. 200.000,- op. Een "kettingbeding" moet voorkomen dat er in de toekomst activiteiten gaan plaatsvinden die de parochie niet in nabijheid wil hebben. De opbrengst is voldoende om wat voldoende is om de bouw van de dagkapel etc. te financieren. Bij de dagkapel komt ook een keukentje om te zorgen dat er koffie etc. bij speciale gelegenheden mogelijk blijft. De dagkapel wordt ook voor bezinningsbijeenkomsten of koorrepetities gebruikt en dan is koffie onontbeerlijk.

Koffiedrinken achterin de kerk, vlnr Marcella Bus, pastor Inge Elling, Rini Boumeester, Gonny Bots en Ineke Zonneveld

Sobere maaltijd met vlnr Annie Verburg, Leni Lut, Ina Koevoet, Tiny Wernars en Ada Blom

Koffiegroep

De ontmoeting moet blijven, daar is iedereen het over eens. In 1999 wordt in de Parochievergadering geopperd eens per maand na de zondagsviering koffie te schenken. Pastoor Walters is enthousiast maar dan wel elke zondag! De koffieschenk club wordt ter plekke opgericht. Het ontmoeten na afloop wordt zo populair dat al gauw de achterste bank verwijderd worden om ruimte maken. Als de banken later vervangen worden door stoelen en uit het Leonardushuis (het andere gesloten ontmoetingscentrum in de gefuseerde parochie) tafels vrijkomen, is de koffiehoeck achterin de kerk een feit.

Er wordt zelfs in de kerk gegeten! Het is al een langere

Koffie op het kerkplein bij het 40 jarig jubileum, juni 2001

traditie van de MOV groep (Missie-Ontwikkeling-Vrede) om midden in de Vastentijd een sobere maaltijd te organiseren met een gast die meestal de opbrengst mee mag nemen voor zijn/haar organisatie. De laatste jaren gebeurt dat samen met de protestantse wijkgemeente in de Antoniuskerk. Wederom een ontmoetingsplek!

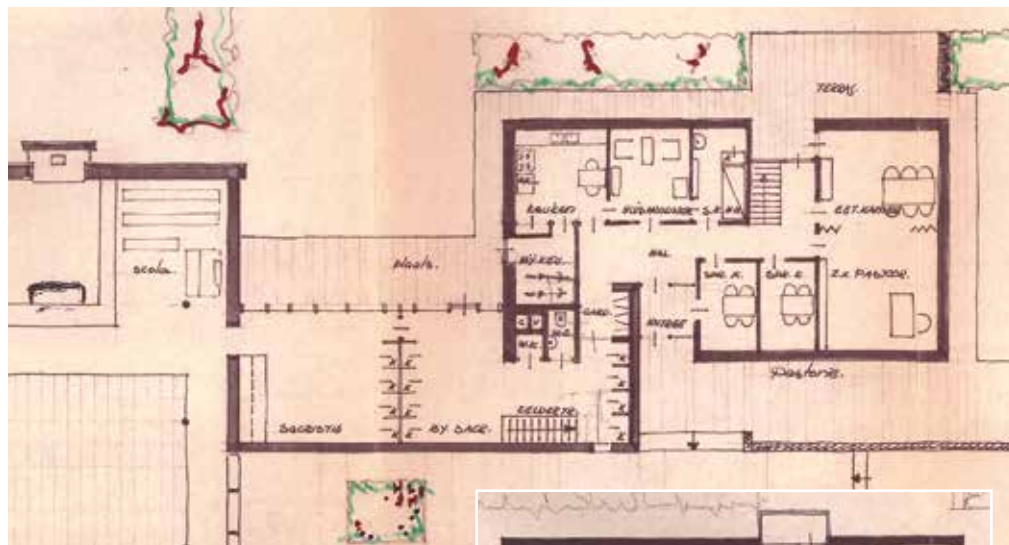
Contactgroep

Niet iedereen kan of wil naar de kerk of het ontmoetingscentrum komen, dus de parochie zoekt de mensen ook thuis op.

In de eerste jaren trekken de pastoor en zijn kapelaans door de wijk, maar dat is niet vol te houden met minder paters en meer adressen waar parochianen wonen. Er is een groep die speciaal langsgaat bij nieuwkomers, die net in de wijk zijn komen wonen. Maar er groeit ook behoefte aan een groep die "namens de parochie/pastorie" bij mensen langsgaat. Deze Kontakt commissie (spelling uit 1972) vormt een onmisbare schakel tussen de parochie en de mensen en is zo belangrijk dat ze twee zetels krijgen in het grote bestuur. Pater Happel probeert het nog met "groot huisbezoek" maar dat slaat niet aan. In 1984 wordt daarom de eerdere commissie heropgericht als de Werkgroep Contactpersonen.

Tegenwoordig verwelkomen ze ook nieuwe parochianen – dat zijn er veel minder dan vroeger. Verder bezoeken ze de steeds ouder wordende parochianen bij speciale verjaardagen maar ook als ze ziek zijn. De leden van de werkgroep – een aantal is er al sinds 1984! – worden zelf ook ouder en de groep wordt dus ook kleiner, maar ze gaan dapper door beseffend dat anders de parochie langzaam uiteen valt.

7. De pastorie en haar bewoners

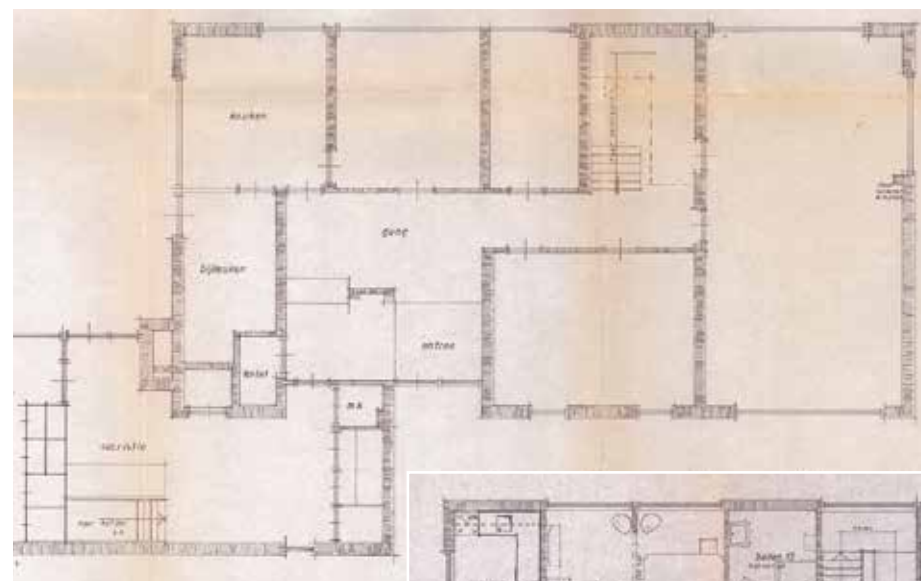
Als de kerk met bijgebouwen in 1966 wordt opgeleverd, ontruimen de paters hun flats of kamers in de wijk: Churchillaan en Valeriusstraat en betrekken de pastorie, Boshuizerlaan 38a.

Eerst wonen er drie paters franciscanen (de pastoor met twee kapelaans) met hun huishoudster, 5 jaar later is er nog maar één pater over. Deze pater Van Eeuwijk gaat weer op een flat wonen, ditmaal aan de Apollolaan. Meer hierover staat beschreven in hoofdstuk 2.

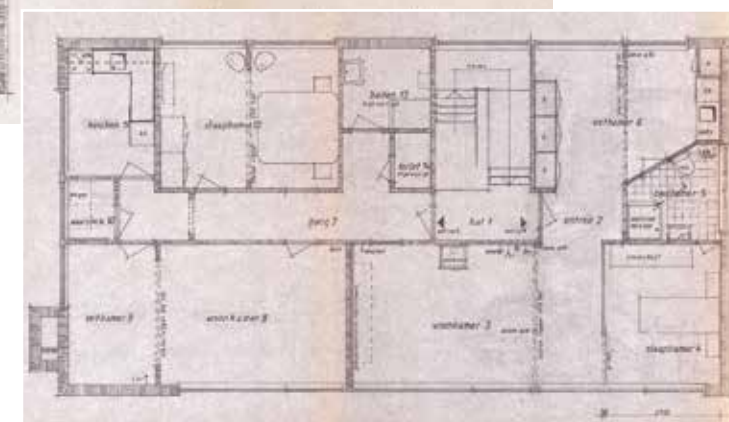
Ook de Zusters van "De Voorzienigheid", die aan de Zoeterwoudsesingel wonen en deels ook werken, zitten in een te groot huis en laten hun oog op de leegstaande pastorie vallen. Ze tekenen het huurcontract en verhuizen in augustus 1973, nadat er eerst het nodige is verbouwd. Er moeten slaapkamer(tje)s komen voor negen zusters en extra sanitair. De oudere zusters, die niet meer werken, krijgen de grootste kamers aan de voorzijde. Daar hebben ze weleens spijt van als bruiloftsgasten tegen het einde van hun feest in het afgehuurde Ontmoetingscentrum midden in de nacht buiten de polonaise gaan dansen.

Ook binnen bruist de pastorie weer van leven, en er komt zomer 1975 zelfs een hond. Niet ter vervanging van de kapelaan maar als waakhond vanwege de regelmatige inbraken in de omgeving. Helaas is de hond uit het asiel, die de naam Floor krijgt, niet erg waaks. De hoop van de zusters is dat de inbreker zal struikelen over de hond die meestal midden in de gang in slaap valt. Naarmate hij ouder wordt gebeurt dat laatste steeds meer!

De zusters moeten wennen aan de aanloop, eigenlijk de hele dag door, vanwege de open verbinding met de sacristie. Bijna altijd kunnen de vrijwilligers een kopje thee of koffie krijgen. Dat geldt zeker voor en na de vieringen voor de priesters, want die hebben geen eigen plek meer om te zitten, en koffie achterin de kerk is van veel later!

Tekeningen van de herinrichting van de begane grond en eerste verdieping bij het vertrek van de zusters

Als de koster stopt nemen de zusters vrijwel alle taken in en rond de kerk over en dat blijft zo tot hun vertrek in 1990. Alleen de "kerkwas" wordt al die jaren door Els Mathot gedaan, en het vermoeden bestaat dat ze niet is gestopt toen de zusters vertrokken en haar man Jo koster werd.

De zusters nemen ook zeer actief deel aan het parochieleven en de vele werkgroepen. De parochieraad, het koor (als lid maar ook als dirigent) en het liturgisch beraad: hun namen duiken overal op. Ze dragen geen habijt maar zijn onmiskenbaar aanwezig! Zonder de anderen tekort te willen doen mag de naam van zuster Laetitia Holleboom niet onvermeld blijven.

Na een paar jaar "verhuizen" de zusters van Boshuizerlaan 38a naar nr 11, zonder dat er een verhuishwagen aan te pas komt. Toch moeten er vanwege deze PTT omnummering allerlei verhuiskaarten gestuurd worden door de parochie.

Zuster Edith en Judith hebben heel goede herinneringen aan de tijd aan de Boshuizerlaan en de fotoalbums getuigen ervan. Ook in de grote pastortuin zijn veel foto's gemaakt, want daar is het goed toeven. Omdat acht fietsen in de gang eigenlijk niet kan en buiten laten staan vraagt om diefstal, laten de

De zusters poserend in juni 1989 vanwege een 60 jarig jubileum, vlnr vooraan zusters Petronella, jubilaris Francine, Edith en een gast, vlnr achteraan zusters Laetitia, Judith en Vianney

zusters begin 1978 een fietsenhok in de tuin zetten, dat later een opslag van tuinmeubilair en gereedschap is geworden. In 1983 worden de 52 populieren "getopt" die langs de afscheiding staan. De parochianen weten wel raad met het hout, maar het is ineens wel een kale boel! Een jaar later lopen de meeste stammen weer uit, maar uiteindelijk bezwijken ze op eentje in de hoek na.

Het vele werk gaat door, terwijl pastores komen en gaan. Pater Happel laat merken dat HIJ eigenlijk in de pastorie hoort te wonen, de paters Van Eeuwijk en Douma wonen tevreden elders. Allen, zonder uitzondering, zijn dankbaar voor alles wat de zusters gevraagd en ongevraagd doen.

Toch gaan de jaren tellen. Begin 1989 overlijdt zuster Teresa en die zomer viert zuster Francine nog wel haar 60-jarig kloosterfeest (zie foto boven) maar kort daarop wordt ze ziek en overlijdt begin 1990. Het onvermijdelijke besluit valt deze kleine maar dappere gemeenschap op te heffen, en wel per 1 april 1990. Alleen zuster Edith en zuster Judith blijven in de parochie, zij gaan wonen aan...de Apollolaan! Daardoor blijven ze ook koorlid en anderszins actief.

Er volgt weer een verbouwing, ditmaal om pastoor Banning passende huisvesting te bieden en om boven het dekenaal bureau onder te kunnen brengen. Slaapkamers worden werk- en vergaderruimtes, waar Marina Maas de scepter zwaait en het Dekenaat Leiden "runt". Behoudens wat modernisering blijft dit zo tot de dag van vandaag.

Wel veranderen de huurders: na vertrek van het dekenaal bureau in 1996 besluit de koper van het Ontmoetingscentrum, administratiekantoor Bunnig, de vrijgekomen kantoorruimtes "aan de overkant" te huren als archief. Het gaat goed met de firma, want eerst is de begane grond van het voormalige Ontmoetingscentrum dichtgemaakt - en staat het gebouw niet meer op palen - en later wordt er nog een verdieping bovenop gezet. En nog is extra archiefruimte welkom!

Pater Walters heeft dus na enige tijd het rijk alleen en woont (en kookt!) beneden en werkt en slaapt boven. Sigaren roken doet hij overal, maar na enige

Bijeenkomst in de vergaderzaal met vlnr Wilbert van Erp, Aad Blom, Gonny Bots, Nora Bakker, Ineke Buis, Marijke Janson, catechete Marieke Maes, Ali van Leeuwen en Els van Erp

Nora Bakker op haar vaste plek

jaren niet meer tijdens (het eerste deel) van de vergaderingen die vaak op zijn kamer beneden gehouden worden. Hij is een goed gastheer en schenkt het bestuur na de koffie ook een glaasje. Om de discussie niet te storen gaat dan een briefje rond waarop men mag aanturven wat men wil drinken.....

Na de fusie wordt het parochiesecretariaat o.l.v. Nora Bakker in de pastorie gevestigd, zodat naast het stencilkamertje (het heiligdom van Arthur van Valderen) een tweede ruimte op de begane grond nodig wordt. Het secretariaat wordt zo'n aanlooppunt, dat Nora een eigen werkkamer krijgt.

Wanneer pater Walters in 2006 vertrekt, blijft zijn kamer de vaste vergaderplek van bestuur en ook allerlei werkgroepen boeken nu de ruimte. Samen met de protestanten wordt de zaak geveerd, worden de tapijttegels door laminaat vervangen en de gordijnen grondig gereinigd om de rooklucht eruit te krijgen. De parochie is een vergaderzaal rijker!

Ook de tuin wordt onderhanden genomen. Nadat in 1983 de populieren van de begintijd gekapt waren, heeft de natuur kans gezien een groot deel van de tuin te veroveren. Het grasveld wordt gehalveerd. Vrijwilligers houden de borders eromheen bij, maar het gebruik door de parochie werd minder en minder. Hope-

lijk geeft het gouden jubileum de aanzet tot een intensiever gebruik van deze oase midden in de randstad. Geen brevierende paters, geen thee drinkende zusters, maar koffie drinkende parochianen!

8. Veranderingen aan en in de kerk

Het vervangen van de banken door stoelen is al in hoofdstuk 4 beschreven, hier komen zaken aan de orde die zich meer "aan de rand" afspelen: de bouw van de dagkapel in 1986, de komst van de kruiswegstaties in 1990, het droogleggen van de vijver en het plaatsen van een ander Antoniusbeeld.

Aan de buitenzijde is langs de Vijf Meilaan een paar jaar geleden het houten kruisbeeld vervangen en "ANTONIUSKERK" in messing letters aan de muur geschroefd, maar verder is aan de buitenzijde sinds 1966 niets veranderd.

Dagkapel

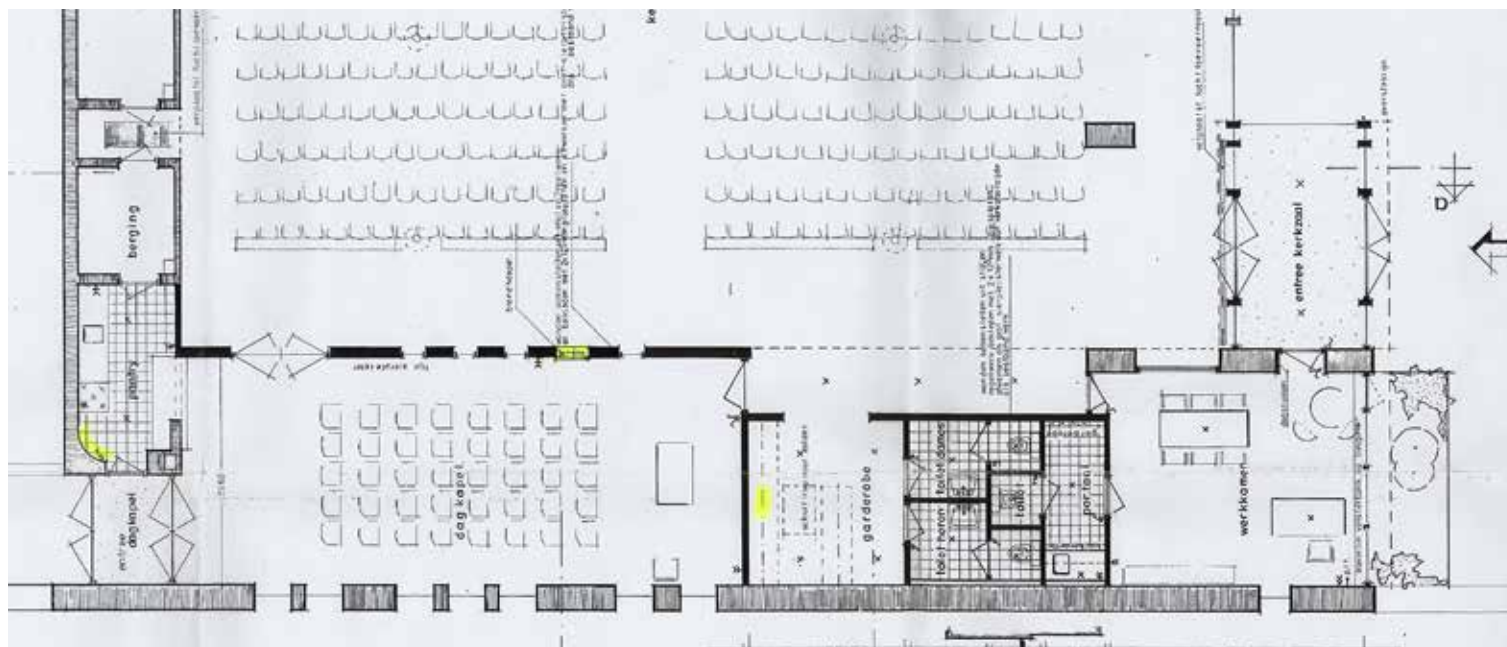
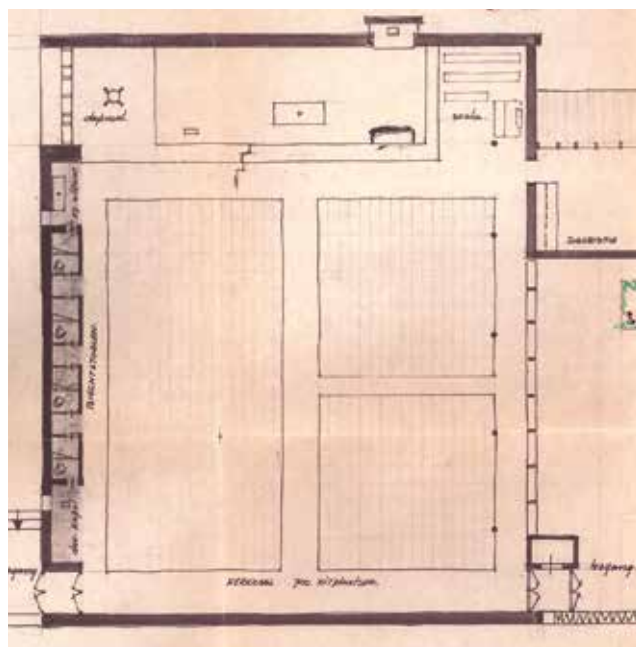
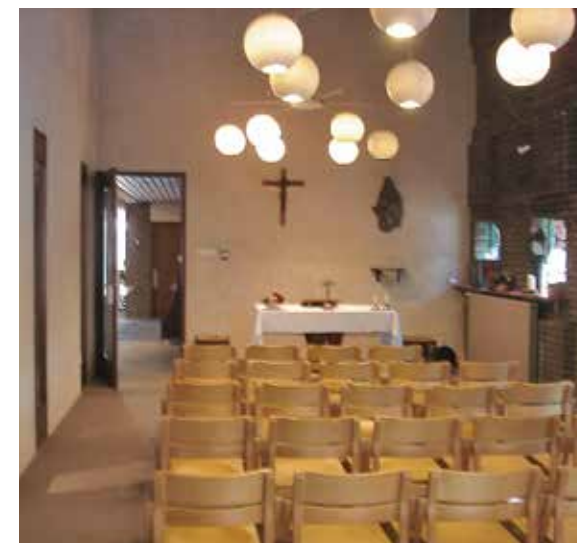
Zoals in hoofdstuk 3 aangestipt, is er in 1985 behoefte aan een werkkamer voor de pastor en ook een dagkapel voor de doordeweekse vieringen met een relatief klein aantal gelovigen wordt node gemist.

Er worden diverse ontwerpen gemaakt en voorgelegd aan de Parochievergadering. Gekozen kan worden uit een "aanbouw" in de tuin of voor het opofferen van het achterste stuk van de toch al te grote kerk. Het wordt het laatste: de achterste zes rijen banken gaan eruit (ten koste van 200 zitplaatsen) en de

hoofd-ingang wordt verplaatst. Verder wordt de devotiekapel in de hoek naast de zij-ingang samen met een biechtstoel omgetoverd in een keukentje en bergruimte.

De kerk telde bij de oplevering maar liefst vier biechtstoelen en was op de groei ontworpen. Het aantal paters komt echter niet boven de drie uit en na het Vaticaans Concilie raakt de geregelde biecht steeds meer in onbruik. De biechtstoelen hebben dus eigenlijk maar korte tijd dienst gedaan.

De werkkamer van de pastor naast de ingang krijgt een keukentje en toilet en er komt een garderobe met toiletten. Bovenop deze nieuwe ruimtes is plaats voor een grote vliering, bereikbaar met een vlizotrap. De kosters en klusjesman Van Valderen bewaren er van alles!

Wanneer de pasto(o)r in 1990 weer zijn intrek neemt in de pastorie, wordt de kamer volop gebruikt door werkgroepen. Met de komst van pastoraal werker Inge Elling in 2005 krijgt de kamer zijn oorspronkelijke bestemming weer terug.

Kruisweg staties

Zoals al in hoofdstuk 5 is vermeld, lopen de gemoederen eind 1989 rond de eventueel aanschaf van kruisweg staties - die de kerk tot dan toe niet had - hoog op. Er ontstaat in de parochie een principiële discussie over nut en noodzaak. Het zou ooit bedoeld zijn om analfabete gelovigen het lijdensverhaal uit te leggen. Het zou na aanschaf actief gebruikt moeten worden door groepen en individuele parochianen, en hoe waarschijnlijk is dat? Is het louter versiering van het gebouw? Hoort het er domweg bij?

Kunstschilder en wijkbewoner Piet de Boer (niet RK) wordt door pastoor Douma gevraagd wat ontwerpen te maken die (in zwart-wit) in de kerk als proef worden opgehangen. Dat roept weer andere vragen op: waarom worden het er geen 14, het normale aantal, maar slechts 9? Waarom zo abstract en zo vol emoties? Moet het lijden zo indringend op je afkomen, maakt dat de kinderen niet bang?

De maker verklaart het aantal van 9 als volgt in een interview met de Leidse Courant van 20 april 1990: er is niet meer plek in de kerk en bovendien zijn van 5 scènes (zoals het vallen onder het kruis) geen beschrijvingen in de bijbel te vinden. Dat de mensen er zo geteisterd

uitzien, is volgens de kunstenaar niet anders dan wat het TV jouraal dagelijks laat zien. Het ontwerpen van de taferelen heeft maanden in beslag genomen en over iedere detail is nagedacht. De twee kopjes boven de statie met Simon van Cyrene zijn de twee zonen van deze Simon, vermeld bij Marcus 15. Deze statie is uitgekozen voor het boekje omdat het de actieve rol van de leek treffend verbeeld. De tweede afgebeelde statie is die van Veronica, die niet machteloos toekijkt maar op haar manier helpt. Ze kan symbool staan voor de vrouwelijke vrijwilligers.

Uit de verslagen die deels in het Mededelingenblad afgedrukt worden, blijkt dat pastoor Douma, gesteund door een 2/3 meerderheid van degenen die de enquête hebben ingevuld, "zijn zin doordrukt". De uiteindelijke staties zijn gekleurd in een gemengde techniek: tekenkrijt en olieverf.

Aan de afbeeldingen is men gewend geraakt, het aantal van 9 leidt er op Goede Vrijdag meestal toe dat een volledige serie kruisweg staties worden afgedrukt in een boekje of geprojecteerd op een scherm.

Gelukkig zijn er digitaal de prachtigste staties beschikbaar.

Doopvijver

De vijver links naast het priesterkoor is ontworpen als onderdeel van de "dooptuin", samen met de waterspuwer die vanuit de achtermuur een zilveren schaal vult die op een zwarte kolom staat. Bouwpastoor Commandeur wilde de

doopjes opsparen en de vaders wat te doen geven: het luiden van de klokken (met een druk op de knop) en de waterval aanzetten.

Zo'n vijver met plantenbakken is onderhoudsgevoelig en de goudvissen die er al gauw mochten rondzwemmen zijn een bron van zorg. Er zijn brieven bewaard van parochianen die suggesties doen hoe het water helder en de vissen gezond te houden. Gaandeweg gebeurt het dopen zelf steeds meer met behulp van de doopvont die bij de bouw geschonken is door de RK Verkennerij. Als begin deze eeuw de laatste vissen overlijden en de bak gaat lekken valt het

besluit de vijver droog te leggen. De spuwer wordt steeds meer een sta-in-weg voor het jaarlijks opbouwen van de kerststal en sneuvelt.

In de bak liggen nu grind en sierstenen en regelmatig staan er bloemen. Zo blijft het bijdragen aan de decoratie van het kerkgebouw.

Antoniusbeeld

Bij de ingang van de kerk staat vanaf het begin een Antoniusbeeld dat gemengde gevoelens oproept. Het past goed bij het sobere en moderne karakter van het gebouw, maar is voor velen niet echt herkenbaar als de Heilige Antonius van Padua, een franciscaan die meestal wordt afgebeeld met een kind (soms Jezus), lelie en evangelieboek.

Het beeld is herkenbaar franciscaans en draagt ook een kind. Maar... het heeft een groot gat in het midden, volgens de bouwpastoor het teken dat de heilige ook zichzelf, zijn hart, wegschenkt voor ons heil. De parochianen raken eraan gewend en er wordt

gul geofferd als iemand iets kwijt is: "Heilige Antonius, mijn beste vriend, zorg dat ik ... weer vind."

Af en toe laait de discussie over het beeld weer op. Als de Leonarduskerk moet sluiten en gezocht wordt naar mogelijkheden een deel van de inventaris naar de andere parochiekerken te verplaatsen om de Leonardus-gangers een gevoel van "thuis" te geven, lijkt het lot van het "oude" Antoniusbeeld bezegeld. Het verzet blijkt echter taai en het houten beeld uit de Leonarduskerk verhuist eerst naar het Leonardushuis aan de Haagweg totdat ook dat sluit in 2009.

Het plaatsen van een herkenbare Antonius bij de ingang leidt vreemd genoeg niet tot een beter gevuld geldbusje!

Arthur van Valderen met zijn vrouw Nel en Jo Mathot, harde werkers op de achtergrond met uitgesproken meningen

9. Werkgroepen- liturgie en woord&gebed

Al vanaf het eerste begin zijn er in de Antoniusparochie allerlei werkgroepen. Dat is heel normaal in de RK kerk en met een beschrijving van wat al deze vrijwilligers doen is gemakkelijk een boek te vullen dat dubbel zo dik is als dit boekje. Een paar werkgroepen worden er dus uit gelicht omdat ze vrij bijzonder zijn, in de vorige en de huidige eeuw.

In de jaren zestig wordt het Liturgisch Beraad opgericht waarin pastores en leken op voet van gelijkheid bespreken hoe de liturgie het beste vorm kan krijgen. Onderwerpen zijn: gezangen in het Nederlands of Latijn, de rol van de lectoren, invoering van speciale vieringen voor jongeren en gezinnen. Er worden geluidsopnamen gemaakt van diverse diensten en in de vergaderingen zeer kritisch afgeluisterd. Alles wordt in notulen vastgelegd, waaruit blijkt dat de pastores, per abuis weleens als "kapelaan" aangeduid het niet gemakkelijk hadden. Deze actieve betrokkenheid is gebleven tot op de dag van vandaag en er is nog steeds een liturgisch beraad.

In 1976 besluit pater Van Eeuwijk vanwege het teruglopend aantal priesters tot oprichting van een aparte werkgroep Gebedsdiensten. Trian Schakenbos is er vanaf het begin bij. Aanvankelijk verzorgt de groep diensten in de veertigdagentijd: met het afschaffen van het vasten is er behoefte aan een nieuwe invulling. Later komt de adventsperiode erbij.

Als enkele jaren later in een parochievergadering blijkt dat het rooster in de veertigdagentijd niet rond komt, biedt pater Happel spontaan aan een lijdensmeditatie te houden. Daar is men niet van gediend: "we gaan niet terug in de tijd". De arme pater verlaat boos en teleurgesteld de zaal.

Nog weer later wil het bestuur pater Douma tegen zichzelf beschermen en hem een vrij weekend "opdringen". Deze strijdt flink tegen, maar accepteert tenslotte een vrije zaterdagavond. Voorwaarde: GEEN communie uitreiking, dat mag alleen in de eucharistieviering!

Pastoor/deken Banning is slechts parttime beschikbaar en omarmt het idee van gebedsvieringen en vraagt leden van de werkgroep zelfs af en toe de overweging te verzorgen als hijzelf voorgaat. Dat bespaart hem tijd! Als hij weggaat

komt emeritus pastoor Steffens in beeld die als "vrijwilliger met de vrijwilligers" de groep helpt de vieringen van het eerste weekend in de maand te verzorgen.

Dat er één weekend in de maand alleen woord & gebedsvieringen zijn, is zo gebleven tot op de dag van vandaag. Ook wanneer pater Walters en pastoraal werker Henk de Groot op het toneel (priesterkoor) verschijnen houdt men vast aan de traditie en hebben de pastores een weekend vrij. Er komt wel een driedeling qua vieringen: De eucharistie is uiteraard voorbehouden aan de priester, een woord&communie viering wordt het terrein van de pastoraal werker terwijl de werkgroep vasthoudt aan de woord&gebedsvieringen. Dat geeft duidelijkheid naar de parochianen en garandeert dat er voldoende gelegenheid is ter communie te gaan.

De leden van de groep worden toegerust voor hun taak via cursussen en ook door parochiaan Kees Warmerdam, deskundig vanwege zijn priesteropleiding en jarenlange werk als catecheet. De laatste tien jaar komt catechete Marieke Maes elke maand vanuit Amsterdam naar de Boshuizerlaan om uitleg te geven bij de lezingen die voorgeschreven zijn voor het weekend van de woord&gebedsdienst. Ook parochianen van buiten de werkgroep komen graag naar haar luisteren en discussiëren over de diepere lagen van de bijbelteksten.

De vieringen hebben hun eigen plek veroverd op het rooster en in de harten van veel parochianen. De frisse kijk op de lezingen en de grotere vrijheid bij het gebruik van de oude rituelen spreken velen aan. Gelukkig maar, want het aantal priesters in Leiden is op de vingers van één hand te tellen, zelfs als de emeriti worden meegeteld.

10. Collectantencollege en het koor

Twee groepen die sowieso al vaak de aandacht krijgen en zichtbaar zijn voor iedereen. Dat ze hier ruimte krijgen heeft te maken met de feit dat er veel over is geschreven en ... bewaard is gebleven! Zijn andere groepen dan minder belangrijk? Zeker niet! Pater van Eeuwijk ergert zich op een gegeven moment zo aan het feit dat de ene groep vrijwilligers zich belangrijker acht dan een andere, dat hij de zondagspreek eraan wijdt. Hij introduceert ook de "Martha's" wat een geuzennaam wordt voor de schoonmaakploeg! Martha's en Maria's zijn beide nodig in de parochie en de een is niet beter of belangrijker dan de ander. Bestuursleden zijn niet de baas, noch over de priesters, noch over de andere vrijwilligers! Daar is de parochie alle jaren gevoelig voor gebleven, zo blijkt uit de verslagen en interviews

Dus: ook de "Martha's", kosters, stencillaars, klusjesmannen, secretariaatsmedewerkers, "bloemenmeisjes", cententellers, enz. enz. hebben een onmisbare rol gespeeld in de groei en bloei van de geloofsgemeenschap, die vanaf 1958 kerkt aan de Boshuizerlaan.

Rini Boumeester en Els Mathot (r)

Nu dan toch een terugblik op ruim 50 jaar koorhistorie.

Al in de noodkerk zingt een Herenkoor, dat uiteraard ook de inzegening van de nieuwe kerk in 1966 opluistert. Het dameskoor is in de begintijd vooral actief bij rouw- en trouwdiensten; de meeste heren zijn immers overdag aan het werk en gepensioneerden kent de parochie in die jaren niet. Tijdens een ledenvergadering (in de noodkerk) van het nog jonge Herenkoor wordt erop gewezen dat de muziekboekjes niet als knielkussentjes gebruikt mogen worden; de pastoor heeft daarna voor echte kussentjes gezorgd. In de nieuwe kerk zijn er nooit knielbanken geplaatst....

In September 1966 worden de beide koren samengevoegd en het eerste bestuur bestond uit: "Voorzitter: Pastoor Commandeur, Eerste Secretaris: de Heer van der Linden, Tweede Secretaris: Mevrouw Duindam, Penningmeester mevrouw Hop en Bibliothecharis De Heer Gordijn."

Een herkenbaar fusieprobleem: het geld. Omdat de dames meer geld bij elkaar zingen met de 'rouwtjes en trouwtjes' blijven de kassen voorlopig apart.

Het Antoniuskoor staat vanaf het begin open voor vernieuwingen, "De traditionele dingen kunnen we niet meer vasthouden" aldus pastoor Commandeur tijdens een koorleden vergadering in 1966: "Probeer een verrassend element te brengen".

Hij roemt het koor en prijst vooral de dames, "want als er in de "Sursum Corda" wordt aangekondigd dat de dames zingen, komen er veel meer mensen in de hoogmis, en als ze eenmaal zijn geweest, komen ze de volgende keer weer." Ook is de kerk voller als er een Nederlandse mis is.

Koor met dirigente K Morsch

Koor met dirigente Loes Mellink

Koor met dirigente Joke vd Helm en organist Arie de Ru

Koor jubilarissen vlnr zvr Judith, Ina Koevoet (vanaf het prille begin tot op heden lid), Tiny Wernars en Arie vd Klein

De allereerste dirigent is dhr. Zandvliet en de eerste organist dhr. J. van Noort, die pro deo speelt. Veel dirigenten zijn de revue gepasseerd, om enkelen te noemen: Nico Schrama (tevens organist), dhr. K. Morsch, Jan Doove, Loes Melink, Ben Juffermans en Joke van der Helm, die daarvoor ook nog een paar jaar dirigent van het kinderkoor en het 'Kleinkoor' is geweest. Organisten zijn ook gekomen (soms van ver) en gegaan. Op het laatst zijn ze niet meer RK, maar daardoor misschien wel extra toegewijd: Arie de Ru gedurende vele jaren en Hans van Driel wat korter.

In 1987 wint het koor olv. Loes Mellink een prijs op een benefietavond in de Leidse Schouwburg. Het gewonnen schilderij hangt achterin de kerk. Onder de bezielende leiding van Joke van der Helm worden de kerkgangers verrast met mooie liederen van Huub Oosterhuis en in de kerst- en vastentijd met oratoria: 'De Appelbloesem' en 'Als de Graankorrel sterft'. Ook gaat het koor op tournee en zingt tijdens vieringen in ziekenhuizen en bezorgt met een gevarieerd programma van geestelijke en populaire liedjes de mensen in verschillende verzorgingshuizen een gezellige middag.

Het koor zingt vanzelfsprekend op zondag (vroeger tijdens de "hoogmis", nu driemaal in de maand bij de enige viering die er nog is) maar haalt als het feest is alles uit de kast. En dat is veel meer dan het "Antoniuslied"! Er zijn dierbare herinneringen aan het zilveren jubileum in 1986 en de korenmiddag bij het 40 jarig bestaan in 2001.

Nu, bij dit 50 jarig jubileum, zal menig zanger en zangeres vast met plezier en ook met een beetje weemoed terug kijken op al het 'zang wel en wee'. Het Antoniuskoor is van plan om onder leiding van Emanuel Schmidt – organist en dirigent – nog jaren de vieringen in de kerk op te luisteren.

Collectantencollege

Gaat het Antoniuskoor met aanhang graag jaarlijks een dagje uit, ook het Collectantencollege koestert deze traditie, vastgelegd in dikke plakboeken. Bestuurders van het eerste uur zijn Dick van der Hulst en Theo Kramp. Dick wordt voorzitter als iemand met veel ervaring: hij was al jaren collectant geweest, eerst in de Maria Middelaes en na zijn trouwen in de Leonardus. Wonend (en werkend in zijn melkhandel) aan de Klooslaan ging hij mee over naar de Anto-

Eind jaren zestig poseert college met dames voor vertrek op de plek waar nu het politiebureau staat

De drie parochiepaters (Renirie, Peters en uiterst rechts Van Eeuwijk) doen het collectantencollege met dames uitgeleide in 1969. In het midden staat Wil Burghouwt, veel later kosteres geworden in de Leonarduskerk

nusparochie toen die werd opgericht. Vanwege de vele missen op de zondag is het college erg groot en telt op zijn top ruim 25 leden, dus met aanhang is dat een flinke bus vol! De pasto(o)r is vaak te gast of doet tenminste uitgeleide.

Bij het zilveren jubileum in 1986 bestaat het college al niet meer, maar Dick van der Hulst heeft de collecteschaal eigenlijk nooit meer losgelaten: als hij in de kerk is, collecteert hij nog altijd strak in het pak. In 2009 krijgt hij een koninklijke onderscheiding, vooral voor zijn verdiensten voor de melkhandel, maar zeker ook voor zijn collecteren. Hij combineerde beide talenten bij de financiering van het orgel (zie bijlage 1).

Bijlage 1: Kerkgebouw en interieur

Leiden Zuid-West is woest en ledig als de franciscanen gevestigd aan de Haagweg de mogelijkheden bekijken voor een nieuw kerkgebouw. In augustus 1958 verkrijgt een noodkerk op de hoek van de Churchilllaan en de Vijf Meilaan. Voor de "echte" kerk wordt als architect het bureau van der Bosch-Hendriks-Campman uit Rotterdam aangezocht, dat met een modern ontwerp op de proppen komen. Aan kerk en pastorie wordt al gauw een ontmoetingscentrum toegevoegd. Om uitleg te geven aan bisdom en gemeente, maar ook om de parochianen aan te zetten tot het gul geven voor de te bouwen kerk, wordt er een maquette vervaardigd.

Op 27 april 1966, vlak voor de inwijding, besteedt de Leidse Courant een volle pagina aan het ontwerp en het interieur. De kop luidt: Architectonische vondsten esthetisch in baksteen gevat. We citeren: "De kerk is modern en sober. Dat

laatste is deels principieel, deels praktisch en een kwestie van (geen) geld. Hoewel zowel de gemeente als het bisdom graag op deze lokatie een toren zouden zien, komt er slechts een klokkestoel. De buitenzijde is sober, baksteen aan de ene straatzijde en 'mergel' aan de andere. De

"Churchilllaan vanaf de kruising bij de Verdijkstraat naar het noordwesten gezien. Links en rechts flats langs de Vijf Meilaan." Het lage witte gebouw rechts van het midden is de noodkerk. De kruising bij de Verdijkstraat is nu een oversteekplaats voor voetgangers en fietsers

Maquette

glas-in-lood ramen in warme, expressieve kleuren en de op- en neergaande lijn van de zoldering completeren de buitenmuren.

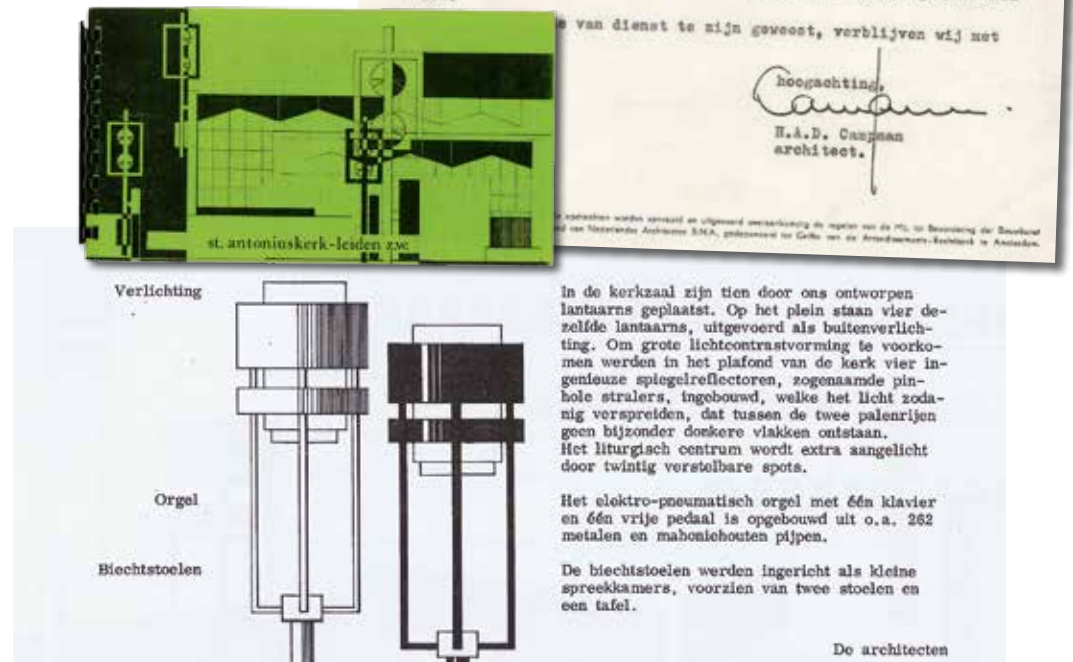
Het kerkplein wordt verlicht door vier lantaarns, waarvan er ook tien binnen in de kerk staan. De lantaarns buiten zijn na 45 jaar niet meer de originele, binnen nog wel. Ook de tegels van het plein lopen door in de kerkruimte zelf. Zo zijn kerk en samenleving met elkaar verbonden. Ook het gewone glas aan de pleinzijde versterkt dat beeld. Op het plein is ruimte voor 30 auto's!" Dat loopt dan wel door tot waar nu het politie bureau staat.

"Het altaar is van hout en gemakkelijk te verplaatsen zodat de ruimte ook als concertzaal te gebruiken is. (Dit gebeurt later ook en de akoestiek wordt geroemd). De akoestiek is dusdanig dat de bouwpastoor een geluidsinstallatie overbodig vindt. Mede van-

wege het multifunctionele gebruik komen er ook geen knielbanken. Bovendien is knielen uit de tijd en zit de priester aan de ene kant van de tafel en de gelovigen aan de andere kant. Doordeeweeks zal het grote kerkgebouw dicht blijven (tenzij verhuurd voor passende evenementen) en komen de kerkgangers bijeen in de sacristie."

Brief van architect; voorkant van en bladzijde uit boekje dat verschijnt bij het inwijden van de kerk in mei 1966

Beelden

De Leidse Courant vervolgt: "Het grote antieke kruisbeeld is van onbekende origine en heeft al in de noodkerk gehangen" Al gauw wordt dit vervangen door een modern corpus zonder kruis dat door een broer van pastoor Commandeur is vervaardigd.

"Er komt een prachtig beeld van de Madonna met kind, in Oberammergau uit één blok hout gehakt. Een modern bronzen Sint Antoniusbeeld, vervaardigd door een lector van de TH Delft, zal wellicht weerstanden oproepen door de uitsparringen in de vormgeving." Tot zover de Leidse Courant van 27 april 1966.

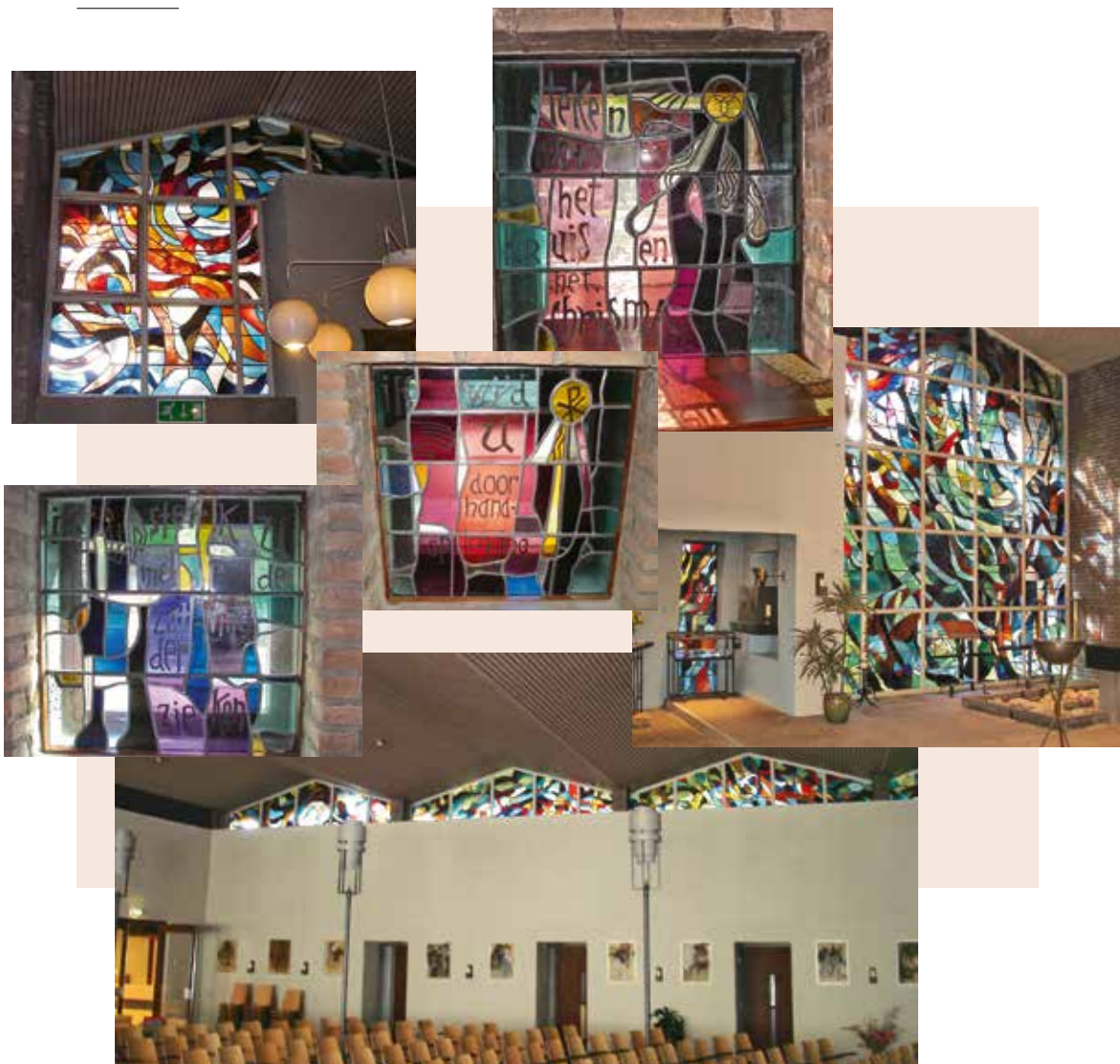

Ramen

De ramen van de kerk worden in drie krantenartikelen beschreven: wederom de Leidse Courant van 27 april 1966 maar ook in de Sursum Corda van 26 mei 1966 en een krant die voorjaar 1966 verschijnt in Venlo, de woonplaats van de maker, kunstschilder-glazenier Louis Smeets.

Hij vult de vrije opdracht ramen te maken geïnspireerd op het leven van de apostel Paulus *) in overleg met de architect op abstracte wijze in. De enige eis is dat er voldoende licht moet binnenkomen (en dat is zonder bomen om de kerk heen ook goed geslaagd). In een rijk kleurenscale en beweeglijke lijnen worden verbeeld dat Paulus enerzijds driftig en impulsief is en anderzijds ook een groot denker, die gedachten wil ordenen. Het verhaal begint met het grote raam voor in de kerk en loopt via vier hoge ramen (tympanons) die de vier grote reizen van Paulus verbeelden naar achteren. De marteldood doet

*) Paulus blijkt een groot voorbeeld voor de bouwpastoor te zijn. Hij had de kerk ook graag naar de apostel Paulus vernoemt, om naast de bestaande Petruskerk de Leidse historie (die kerkelijk begon met een Petrus- en Pauluskerk) voor te zetten. Zijn voorganger pater Van Schalen had de naam "Antonius van Padua" echter al vastgelegd.

Links boven met de klok mee: Paulusraam boven zij-ingang, raam van H Vormsel, raam van het H Doopsel, grote Paulusraam en raam in Mariakapel, tympaanramen over de reizen van Paulus en het raam van de Ziekenzalving

het laatste raam (boven de zij-ingang, zie hoofdstuk 8) rood kleuren. Maar de beweging van open bloeien die ook in dat raam zit, symboliseert dat de dood zaad draagt voor nieuw leven.

In de achterwand – nu onderdeel van de dagkapel – zitten zeven ramen die de sacramenten uitbeelden. Ditmaal is er geen twijfel mogelijk ondanks het abstracte karakter want de tekst is onderdeel van elk raam. Het zijn zeer artistieke ramen geworden.

Donateurs

Ontelbare mensen hebben financieel hun steentje bijgedragen om de kerk te kunnen bouwen. Parochianen van de oude Leonardus en de piepjonge Antonius, de "Pioniers" olv. Ber van Hamersveld. Tot slot twee historische foto's van organisaties die financieel aan de inrichting hebben bijgedragen.

Allereerst het bestuur van de afdeling Leiden van het R.K. Melkverkopersgilde "Sint Paschalis" met het gildevaandel op de achtergrond. Pastoor Commandeur heeft een nevenfunctie van Geestelijk Adviseur van de landelijke RK Bond van Melkhandelaren en uit dankbaarheid dat hij beide functies wil blijven combineren, wordt afgesproken dat elke aangesloten melkhandelaar in den lande een tientje zal doneren. Leids bestuurslid van Sint Paschalis Dick van der Hulst is ook collectant en haalt veel weifelende laatste betalers over door er in het najaar van 1965 persoonlijk langs te gaan! In het blad van de RK Bond van Melkhandelaar van mei 1966 staat het resultaat trots op de voorpagina.

Bestuur van de afdeling Leiden van "Sint Paschalis", staand tweede van links Dick vd Hulst en zittend tweede van links pastoor Commandeur

Het orgel wordt gebouwd door de firma Jos Vermeulen uit Alkmaar. Aanvankelijk was een groter orgel geoffreerd, maar daarvan waren de kosten te hoog. Het nu geplaatste orgel kost ruim fl. 20.000. Interessant is dat de bouwer zich verontschuldigt dat hij de bij CAO vastgelegde loonkostenstijging van 13,5% moet doorberekenen.

De doopvont is een geschenk van zeven verkennerstroepen uit Leiden en omlandenden, die geld inzamelen onder het motto: "Zeven troepen paraat voor een goede daad". De schaal is van gebronsd koper en weegt meer dan 30 kg incl. de standaard. De standaard voor de paaskaars is uit hetzelfde materiaal vervaardigd (door de firma van der Heijden uit Bodegraven).

Aanbieding van de doopvont in 1962 door de zeven hopenlieden aan pastoor Commandeur, met links kerkmeester Piet Brandenburg en rechts kerkmeester Jan Klein

Nieuwe doopvont en paaskaarsstandaard opgesteld in de noodkerk

Bijlage 2: Pastores

Lijst "pastoors"

Commandeur ofm.	10/61-9/68
Renirie ofm.	12/68-7/70
Van der Meer ofm.	8/70-1/71
Schlatmann	3/71-12/73
Van Noort c.s.s.r.	1/74-12/76
Van Eeuwijk ofm.	12/76-8/80
Happel ofm.	10/80-6/84
Douma ofm.	10/84-4/90
Banning	5/90-10/92
Van 't Walderveen ofm.	10/92-1/93 administrator
Walters smm	12/93-8/06
Peters (Ton) ofm.	9/06-10/10 administrator
Van der Bie	11/10-heden administrator

Lijst "overige leden pastoraal team"

Van de Brom ofm.	1958-1965
Wouters ofm.	1962-1963
Van der Werf ofm.	2/63-11/68
Van der Linden ofm.	1965-1967
Peters (Gerard) ofm.	1/67-1/70
Van Eeuwijk ofm.	8/67-11/76 - daarna teamleider
Van Haasteren c.s.s.r.	1/77-1/87
De Groot	11/93-5/05
Elling	8/05-heden

Bijlage 3a: Bestuurders 1961-1998*)

Piet Brandenburg	1961-4/70	penningmeester
Jan Klein	1961-1962	secretaris, verhuisd
Willem van der Ruit	1962-4/70	secretaris, later lid
Henk Cambier	1962-4/70	lid, later secretaris

B. te Marvelde	1967-1971	voorz. parochieraad (PR), vanaf 4/70 in DB
Cees Hugens	1971-9/72	voorz. PR en lid DB
J. Voets	9/72-1/76	voorzitter
W van der Lugt	2/76-11/76	voorzitter
Riet van der Zee	12/76-10/79	voorzitter
Piet Bik	11/79-1/88	voorzitter (al eerder lid DB)
Henri Pullens	1/89-4/91	vicevoorzitter
Peter Körnmann Rudi	?/92-9/98	vicevoorzitter
H. Plasmeijer	5/70? -1/74	secretaris
Wim Jansen	1/74-5/76	secretaris
Ton Hoogen	5/76-10/79	secretaris
Jan Bol	1/77-3/82	secretaris vanaf 10/79
Leo Hendriks	4/82-12/86	secretaris
Herman Mom	1985-12/89	secretaris vanaf 1/87
Mw Jo van Marwijk	1/88-12/95	secretaris vanaf 1/90
Rini Nuyten	1992-9/98	secretaris vanaf 1/96
J. van der Pluym	9/72-1979	penningmeester
Bart Klein	1979-10/81	penningmeester
Cees Lut	11/81-12/86	penningmeester
Henri Pullens	1/87-12/89	penningmeester
Betty van Kempen	1/90-12/90	penningmeester
H. Niersman	9/91-9/92	penningmeester
Betty van Kempen	9/92-9/93	penningmeester
Aad van Leeuwen	9/93-9/98	penningmeester
Petra Jacobs	1/84-12/87	lid
Trien Schakenbos	1/88-12/95	lid
Loes Bik	1995-1997	lid
Leni Lut	1995-9/98	lid

*) Van de periodes dat er een groot bestuur gekozen was, is alleen het DB (Dagelijks Bestuur) vermeld.

Bijlage 3b: Bestuurders 1998 -heden*)

Leni Lut	9/98-12/01	lid
Peter Körnmann Rudi	9/98-6/02	secretaris
Zr. Judith van der Werf	2/03-6/06	secretaris
David Verburg	11/04-9/09	lid
Cees Lut	3/06-heden	penningmeester
Rini Nuyten	7/06-heden	secretaris
Margreet Warmerdam	10/09-heden	vicevoorzitter

*) Per 1-9-98 worden de besturen van de parochies van de Antonius, Leonardus en Maria Midelaars gecombineerd (in een personele unie en later in een fusie) en worden hier alleen de bestuursleden "vanuit de Antonius wijk" vermeld.

Het gecombineerde bestuur van 1998 met vlnr Jan Bodestaff (L), Leni Lut (A), pastor Henk de Groot, Peter Körnmann Rudi (A), pastoor Fons Walters, Irma Leune (M), Marianne Leijh (L) en Wilbert van Erp (M)

Het bestuur bestuurt, maar de parochie drijft op de anonieme werkers

Bijlage 4. Borduurgroep maakt stola's

In 2001 constateert pastoor Walters dat de kazuifels slijtage vertonen en ook nogal ouderwets ogen. Geld voor nieuwe is er eigenlijk niet. Hij vraagt parochiaan Carel Bruens wat ontwerpen te maken voor een kazuifel met een afbeelding van het LAM Gods en diverse stola's met afbeeldingen van de patroonheiligen van de drie kerken. Ook zoekt hij dames die de afbeeldingen willen borduren; hij vindt er uiteindelijk zes, die nauwelijks kunnen wachten tot het volgende ontwerp klaar is. Het zelf borduren is leuk, schept nieuwe dwarsverbanden in de geloofsgemeenschap en bespaart ook veel geld. Het resultaat mag er zijn en eind 2002 wordt er in het Dekenaal Bulletin een hele pagina aan gewijd, helaas in zwart-wit. De stola van de Heilige Antonius krijgt in dit boek extra aandacht.

De medaillon links boven is de klassieke afbeelding als franciscaan met het kindeke Jezus, de bijbel en de lelie. Verder zijn zichtbaar het vuur van zijn preken en de Antoniusbroden.

Daarnaast de schipbreuk die Antonius leed op de terugweg van een reis naar Marokko. Net als zijn leermeester Franciscus zocht hij de dialoog met de moslims. Hij spoelde aan op het eiland Sicilië. Onder een vurige predicatie voor jonge en oude luisteraars. Tenslotte de afbeelding van het verhaal dat in Rimini alle toehoorders wegliepen omdat de boodschap ze niet beviel. Ontgoocheld ging hij naar het strand waar hij opnieuw begon. De vissen staken hun koppen boven de golven uit en luisterden aandachtig. Ook hier een parallel met het leven van Franciscus.

